

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА
ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ЕКОНОМІКИ
Кафедра фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістра
на тему: «Фінансова державна підтримка суб'єктів
мікропідприємництва (на матеріалах ФОП Морозюк Я. В.)»

Виконав : студент магістратури за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

Морозюк Я. В.

(прізвище та ініціали)

Керівник: професор кафедри фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку, доктор економічних наук, професор,
Синчак В. П.

(науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

Рецензент: ФОП Мельничук Лариса Іванівна. Юридична адреса:
вул.Ессенська 15, кв.58
м.Старокостянтинів,
Хмельницька обл.,
інд.31101

(науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

Хмельницький - 2025 рік

Анотація

Морозюк Я. В. Фінансова державна підтримка суб'єктів мікропідприємництва ФОП Морозюк Я. В. – Рукопис. Магістерська робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 072 Фінанси, банківської справи, страхування та фондовий ринок – Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова. – Хмельницький, 2025. У роботі було проведено дослідження теоретичних та практичних засад фінансової державної підтримки суб'єктів мікропідприємництва на матеріалах фізичної особи підприємця Морозюка Ярослава Володимировича.

Встановлено, що підтримка мікропідприємництва складається з наступних інституцій: органів державної влади, що формують та реалізують політику розвитку мікропідприємництва; нормативно-правової бази, що забезпечує функціонування малого бізнесу; банківських і кредитних установ, що забезпечують доступ до фінансування; консалтингових та освітніх центрів, що надають послуги з консультування та навчання; місцевих громадських організацій, що сприяють розвитку підприємництва на регіональному рівні.

Мікропідприємництво відіграє важливу роль у економічному розвитку країни, сприяючи економічному зростанню та соціальній стабільності. Створюючи нові робочі місця мікропідприємства вирішують проблему безробіття та сприяють наповненню державного та місцевих бюджетів через сплату податків. Крім того, мікропідприємництво стимулює конкуренцію на ринку, сприяє розвитку інновацій та впровадженню нових товарів та послуг.

В умовах геополітичної кризи та економічної рецесії саме мікропідприємство підтримує відновлення та розвиток країни.

На основі проведеного аналізу були визначені актуальні можливості збільшення масштабів діяльності, що дозволить розширити спектр послуг,

найняти більше працівників, розширити клієнтську базу та досягти економії для виходу на нові ринки збуту.

Збільшення масштабів діяльності стимулюватиме професійного розвитку професійний розвиток персоналу, а впровадження сучасних технологій допомагає адаптуватись під вимоги сучасних потреб клієнтів та автоматизувати бізнес-процеси на мікропідприємстві.

Annotation

Moroziuk Y. V. Financial State Support for Micro-Entrepreneurship Entities by Sole Proprietor Moroziuk Y. V. - Manuscript. Master's thesis for obtaining a Master's degree in specialty 072 Finance, Banking, Insurance and Stock Market - Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law. - Khmelnytskyi, 2025.

The paper studied the theoretical and practical foundations of financial state support for micro-entrepreneurship entities based on the materials of the sole proprietor Yaroslav Volodymyrovych Moroziuk.

It was established that the support for micro-entrepreneurship consists of the following institutions: state authorities that form and implement the policy of micro-entrepreneurship development; the legal framework that ensures the functioning of small businesses; banking and credit institutions that provide access to financing; consulting and educational centers that provide consulting and training services; local public organizations that promote entrepreneurship development at the regional level.

Micro-entrepreneurship plays a significant role in the development of the country's economy, contributes to economic growth and social stability. By creating new jobs, micro-entrepreneurship solves the problem of unemployment and filling state and local budgets through tax payments. In addition, micro-entrepreneurship stimulates competition in the market, promotes innovation, and the emergence of new goods and services.

In the context of the geopolitical crisis and economic crisis, it is small businesses that help the country recover and develop.

Based on the analysis, the current opportunities for business scaling were identified, which allow achieving savings, due to which it becomes possible to expand services, creates the need for additional employees, expand the customer base and enter new markets.

Increasing the scale of activities will stimulate the professional development of personnel, and the introduction of modern technologies will help adapt to the requirements of modern customer needs and automate business processes in micro-enterprises.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ СУБ'ЄКТІВ МІКРОПІДПРИЄМНИЦТВА.....	9
1.1 Сутність і форми фінансової державної підтримки розвитку суб'єктів мікропідприємництва.....	9
1.2 Інструментарій фінансової державної підтримки суб'єктів мікропідприємництва	14
РОЗДІЛ II. СУЧАСНИЙ СТАН ФІНАНСОВОЇ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ СУБ'ЄКТІВ МІКРОПІДПРИЄМНИЦТВА.....	20
2.1 Аналіз формування та використання власних фінансових ресурсів.....	20
2.2 Оцінка фінансової державної підтримки суб'єкта мікропідприємництва.....	38
РОЗДІЛ III. УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ СУБ'ЄКТІВ МІКРОПІДПРИЄМНИЦТВ.....	38
3.1 Масштабування фінансової державної підтримки суб'єктів мікропідприємництва.....	38
3.2 Зарубіжний досвід фінансової державної підтримки суб'єктів мікропідприємництва та доцільність його імплементації у вітчизняну практику.....	47
ВИСНОВКИ.....	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	61
ДОДАТКИ.....	66

ВСТУП

Актуальність теми дослідження фінансової державної підтримки суб'єктів мікропідприємництва зумовлено тим, що в умовах воєнного стану в Україні особливого значення набуває розвиток мікропідприємництва як важливого елемента економічної стійкості країни. Державні програми підтримки, зокрема грантове фінансування для відкриття власного бізнесу, є ключовим інструментом стимулювання підприємницької активності та створення нових робочих місць. Дослідження реального досвіду отримання та використання такої підтримки дозволяють оцінити ефективність державних механізмів фінансування мікробізнесу та виявити можливості шляхів їх вдосконалення. Це особливо важливо в контексті необхідності відновлення економіки та підтримки підприємницьких ініціатив громадян України.

На сьогоднішній день в Україні відсутня чітка стратегія фінансової державної підтримки розвитку мікропідприємництва як форми господарювання. Ці проблеми утворюють перешкоди для ефективного функціонування та розвитку малого бізнесу. Тому для розширення фінансової державної підтримки мікропідприємництва та його розвитку в умовах складної економічної ситуації, що склалась в країні, необхідно врахувати зарубіжний досвід та практики в Україні.

Метою магістерської роботи є здійснення комплексного аналізу теоретичних і практичних аспектів фінансової державної підтримки суб'єктів мікропідприємництва та розробка заходів з її удосконалення на матеріалах СМП ФОП Морозюк Я.В.

Завданнями роботи є:

- розкрити теоретичну сутність фінансової державної підтримки суб'єктів мікропідприємництва;
- узагальнити інструментарій фінансової державної підтримки суб'єктів мікропідприємництва та вивчити порядок її надання;

- проаналізувати джерела формування власних ресурсів та вивчити структуру їх надходжень;
- вивчити механізм грантової підтримки мікропідприємців;
- оцінити ефективність отриманої фінансової державної підтримки суб'єкта мікропідприємництва ФОП Морозюк Я. В.;
- дослідити потенційні варіанти масштабування підприємницької діяльності;
- проаналізувати зарубіжний досвід фінансової державної підтримки та доцільність її імплементації у вітчизняну практику.

Вивченням даної проблеми займалися такі українські вчені як:

Л.Л. Гевлич, І. Г Гевлич [9], І. В. Осьмірко [4], В. І. Оспіщева [26], О. Г. Біла, І.Р. Чуй [2], Т. А. Говорушко [11], О. Д. Василик [5], Т. М. Загорійчук [], Н.С. Поповенко, О.В. Ганенко [34], Д. В. Лічак [21], З. С. Варналії [18], Б. І. Пшик [24], В. М. Кміть, А.В. Падура [18], В. П. Синчак [44,45], Н. Г. Виговська [6], Єфремова О. О. [16], Боклаг В. А. [4], Набока К. О. [4], Т. Ю Ковтун [27], Т.Ю. Мельник[23], В.В. Рисін [43],Ю.С. Монтика [43], Л.Р. Галько [8], О.А. Пробоїв [40], Ю.Б. Потюк [35], Р.В. Демченко, І. А. Гнатенко, І. О. Хухра [12], О.Ольшанська [25], Б.В. Горбич [48], Т. М. Винник [7], С. В. Підгаєць, Н. М. Головай [28], П.С. Кондращенко, Д.В. Глухов [20] та інші.

Об'єктом дослідження є фінансові відносини у процесі здійснення фінансової державної підтримки суб'єктів мікропідприємництва як особливої форми підприємницької діяльності.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти фінансової державної підтримки суб'єктів мікропідприємництва на матеріалах ФОП Морозюка Я.В.

Методи дослідження. В магістерській роботі використано загальнонаукові та спеціальні методи, зокрема: історичний аналіз – для розкриття змісту понять «фінансова забезпечення», «мале підприємництво»,

«мікропідприємництво»); методи економічного та фінансового аналізу – для аналізу поточного стану та прогнозованих показників мікропідприємницької діяльності; методи причинно-наслідкового та порівняльного аналізу – для прогнозованості масштабування підприємницької діяльності та введення зарубіжних практик для підтримки мікропідприємництва в Україні.

Інформаційною базою магістерської роботи стали наукові праці вітчизняних учених, законодавчі та нормативно-правові акти України, а також офіційні дані урядових державних порталів. Інформаційно-статистичною базою слугувала фінансова та управлінська звітність суб'єкта мікропідприємництва «ФОП Морозюк Я. В.» за 2022-2024 роки та дані розрахунків бізнес-плану для одержання грантової фінансової державної підтримки.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що на прикладі конкретного підприємця було проаналізовано механізм надання та використання державної фінансової підтримки для відкриття мікробізнесу. Це дослідження стане корисним для підприємців, що планують відкрити власний бізнес через грантову програму фінансової державної підтримки, а також дозволить державним органам оцінити ефективність існуючої програм.

Структура роботи. Відповідно до мети та завдань дослідження робота складається зі вступу, 3 розділів, 6 підрозділів, висновків, списку використаних джерел із 52 найменувань та 1 додатків. Загальний обсяг роботи 67 сторінок.

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ СУБ'ЄКТІВ МІКРОПІДПРИЄМНИЦТВА

1.1 Сутність і форми фінансової державної підтримки розвитку суб'єктів мікропідприємництва

Державна підтримка мікропідприємництва має першочергове значення для української економіки, особливо в умовах геополітичної нестабільності. Військові дії призвели до масштабного руйнування інфраструктури, порушення економічних зв'язків та деструктивного впливу на всю сферу суспільного життя. Найбільш вразливим до цих викликів виявився сектор мікропідприємництва, який становить основу підприємницького середовища України, адже саме мікропідприємництво є джерелом надходжень до бюджету, впливає на зайнятість населення, надаючи робочі місця в Україні. Мікропідприємництво має ключову соціальну роль, формуючи середній клас суспільства, який виступає гарантом соціально-економічної стабільності та забезпечує сталий фінансовий розвиток національної економіки.

Державна фінансова підтримка мікропідприємництва спрямована на такі ключові цілі:

- створення конкурентного середовища для розвитку мікропідприємництва та підвищення його конкурентоспроможності;
- забезпечення робочими місцями населення та подолання безробіття;
- розширення ринку товарів та послуг за рахунок розвитку відповідних виробництв;
- збереження відтоку інтелектуального й інноваційного потенціалу;
- стабілізація соціально-економічного становища в країні, та зменшення соціальної нерівності в суспільстві;
- формуванню підприємницької культури населення;

- оптимізація використання ресурсів;
- збалансованість сектору виробництва і сфери надання послуг [9].

Для ефективної реалізації зазначених цілей важливо розуміти сутність фінансового забезпечення як ключового механізму державної підтримки.

Аналізуючи наукові підходи до визначення цього поняття, варто звернути увагу на трактування В. І. Оспіщеної, «фінансове забезпечення є основним методом фінансового впливу на соціально-економічний розвиток. Регулюється на основі відповідної системи функціонування, яке здійснюється в трьох формах: самофінансування, кредитування, зовнішнього фіксування» [27].

У монографії І. В. Зятковської фінансове забезпечення – «це система джерел і форм фінансування розвитку економічної і соціальної сфер суспільства. Воно здійснюється в трьох формах: самофінансування, кредитування, бюджетні асигнування» [17].

На думку І. В. Осьмірко фінансове забезпечення це «сукупність економічних відносин, що виникають з приводу пошуку, залучення і ефективного використання фінансових ресурсів, а також організаційно-управлінських принципів, методів і форм фінансування, фінансових важелів та інструментів впливу на фінансовий стан суб'єкта господарювання» [26].

У своєму дослідженні О. Г. Біла та І. Р. Чуй сформулювали визначення, що «фінансове забезпечення передбачає визначення величини фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення формування і функціонування всіх систем забезпечення фінансового менеджменту, їх використання, своєчасне реагування на зміни зовнішнього і внутрішнього середовища, оцінку ефективності тощо» [2].

Доповнюючи попередні підходи Т. А. Говорушко у своїй роботі значну увагу приділяє такій нагальній на сьогодні проблемі як фінансове забезпечення малого бізнесу і в цьому контексті автор визначає його сутність як специфічний механізм, що включає сукупність методів, важелів, інструментів й форм прояву,

створення і використання фінансових ресурсів, за допомогою яких забезпечуються процеси ефективного розвитку малих підприємств [11].

У роботі О. Д. Василика фінансове забезпечення розглядається як функція фінансового механізму і здійснюється шляхом використання методів бюджетного фінансування, самофінансування, кредитування тощо» [5].

Конкретизуючи один із аспектів, а саме державну складову фінансового забезпечення Н.С. Поповенок та О.В. Ганенко фокусуються на понятті державної фінансової підтримки, розглядаючи її як цільові заходи держави, спрямовані на створення фінансових переваг для суб'єктів господарювання через використання бюджетних коштів на різних рівнях [34].

За визначенням Д. В. Лічака [21] державна підтримка виступає механізмом стимулювання суб'єктів господарювання до раціональної та економічно обгрунтованої діяльності, де ключовою функцією є спонування до підвищення підприємницької активності.

Найбільш комплексне трактування даного поняття представлено в редакції З. С. Варналії: «Під державною підтримкою слід розуміти, з одного боку, державне регулювання цього сектора економіки, яке передбачає в першу чергу свідоме формування державними структурами правових, економічних та організаційних умов становлення та розвитку малого підприємництва, а з іншого боку, – створення стимулів, використання матеріальних і фінансових ресурсів, які залучаються у сферу малого підприємництва на пільгових засадах або безоплатно». Дане визначення поняття «підтримка підприємництва» є більш широким, аніж попередні визначення, оскільки воно включає в себе не тільки непряму підтримку розвитку сектора малого підприємництва, але й ураховує заходи прямої допомоги [18].

Поняття «державної фінансової підтримки» тісно пов'язане з поняттям «гранту». Термін «грантова підтримка», «грант» зустрічається у багатьох нормативно-правових актах України. У Законі України «Про наукову і науково-

технічну діяльність» ст. 5 надається таке трактування терміну: грант – фінансові чи інші ресурси, надані на безоплатній і безповоротній основі державою, юридичними, фізичними особами, у тому числі іноземними, та (або) міжнародними організаціями для розвитку матеріально-технічної бази для провадження наукової та науково-технічної діяльності, проведення конкретних фундаментальних та (або) прикладних наукових досліджень, науково-технічних (експериментальних) розробок, зокрема на оплату праці наукових (науково-педагогічних) працівників у рамках їх виконання, за напрямками й на умовах, визначених надавачами гранту [38].

Розглядаючи структуру державної фінансової підтримки, варто виокремити її основні форми для суб'єктів економічної діяльності, зокрема мікропідприємства. Пряма форма підтримки реалізується через бюджетне фінансування підприємств з державного та місцевих бюджетів шляхом надання цільових коштів на конкретні проекти та програму розвитку. Важливим інструментом є часткова компенсація відсотків за кредитами та інших фінансових витрат на реалізацію підприємницьких проектів. Пріоритетним напрямком є підтримка впровадження енергозберігаючих та екологічно чистих технологій через фінансування проектів з модернізації обладнання та екологічних інновацій. Додаткова підтримка включає можливість списання заборгованості для підприємств у складному фінансовому стані, а також систему податкових пільг: зниження ставок, податкові канікули та спеціальні режими оподаткування [44]. Фінансово-кредитні інструменти охоплюють державні гарантії за кредитами, обов'язкове державне страхування комерційних ризиків та компенсацію лізингових і факторингових платежів, що мінімізує фінансові ризики підприємницької діяльності [7,28].

Як відображено на рис. 1.1, класифікація форм державної фінансової підтримки є багатогранною та структурованою системою.

Рис. 1.1. Форми фінансової державної підтримки суб'єктів мікропідприємництва

Примітка. Побудовано на основі джерела [15].

Узагальнюючи викладене, державна фінансова підтримка представляє собою систему заходів, що реалізуються через державний та місцеві бюджети, а також фінансові ресурси державних підприємств для забезпечення розвитку суб'єктів господарювання. Така підтримка здійснюється у формі прямого бюджетного фінансування, податкових пільг, компенсації кредитних відсотків та державних гарантій. При цьому кожна форма підтримує свої особливості застосування та відповідає конкретним потребам суб'єктів господарювання. Ключовим інструментом цієї системи є грант – цільова безповоротна фінансова

допомога для реалізації інвестиційних проєктів, програм розвитку мікропідприємництва та інших суспільно корисних цілей.

1.2 Інструментарій фінансової державної підтримки суб'єктів мікропідприємництва

Грантове фінансування відіграє важливу роль у розвитку мікропідприємств в Україні, особливо на етапі започаткування власного бізнесу. Ця форма підтримки дозволяє підприємцям отримувати безповоротну фінансову допомогу для реалізації своїх бізнес-ідей без кредитного навантаження. Гранти спрямовані на розвиток пріоритетних галузей економіки, зокрема соціального підприємництва, освіти та інноваційних проєктів.

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 21 червня 2022 р. № 738 «Деякі питання надання грантів бізнесу», грантова програма підтримки бізнесу, орієнтованого на громадян України, які вже мають зареєстроване мікро- або мале підприємство або планують його створити. Учасниками можуть стати як фізичні особи-підприємці, так і юридичні особи з українськими бенефіціарами. Для мікропідприємств встановлені чіткі критерії: штат не повинен перевищувати 10 працівників, а річний дохід має бути менше 2 мільйонів євро за курсом НБУ. Майбутні підприємці, які отримують схвалення грантової заявки, зобов'язані зареєструвати свій бізнес протягом 15 робочих днів після позитивного рішення. Фінансування дається за двома категоріями: від 50 до 150 тисяч гривень за створення одного робочого місця, та до 250 тисяч гривень за працевлаштування двох і більше співробітників [14].

На що можна витратити кошти гранту:

- придбання меблів, обладнання (крім транспортних засобів), необхідного для провадження господарської діяльності отримувачем, яке не підлягає відчуженню до виконання умов договору про надання гранту на створення або

розвиток власного бізнесу (крім випадків відчуження внаслідок звернення стягнення на нього уповноваженим банком відповідно до договору застави);

- закупівля ліцензійного програмного забезпечення, свійських тварин та птиці, багаторічних насаджень, саджанців, посівного матеріалу, сировини, матеріалів, товарів та послуг, пов'язаних з реалізацією бізнес-плану (сумарно не більше 50% розміру гранту);

- послуги маркетингу та реклами (не більше 10% розміру гранту)

- орендна плата за нежитлове приміщення (не більше 25% розміру гранту);

- орендна плата за обладнання (не більше 10 відсотків розміру гранту);

- лізинг обладнання, крім автомобілів, мотоциклів та інших транспортних засобів особистого користування (не більше 50% розміру гранту).

Використання грантових коштів реалізується у безготівковій формі шляхом перерахування на рахунок постачальників товарів чи послуг. Освоєння коштів має відбутися протягом 6 місяців з дати отримання гранту. Для проведення оплати отримувач надає до уповноваженого банку підтверджені документи (договори, рахунки тощо) відповідно до цілого об'єкта.

Основні вимоги програми включають:

1. Подання бізнес-плану за встановленою формою;
2. Створення робочих місць протягом 6 місяців після зарахування коштів;
3. Забезпечення зайнятості працевлаштованих осіб не менше 24 місяців.

У разі недотримання умов програми отримувач зобов'язаний повернути до державного бюджету різницю між використаними коштами гранту та фактично сплаченими податками і зборами в порядку та строки, визначені програмою.

Процедура отримання гранту передбачає: подання заявки через портал "Дія"; отримання позитивного рішення; відкриття рахунку в банку (протягом 15 робочих днів); підтвердження зарахування коштів.

Важливо зазначити, що повернення повної суми гранту можливе на будь-якому етапі реалізації проекту. Обов'язки повернення коштів можливі тільки у разі порушення зобов'язань перед державою:

- невиконання вимог щодо створення робочих місць
- припинення діяльності попереднього трирічного терміну
- несплата передбачених податків та зборів

Грантові кошти не підлягають оподаткуванню. Отримувач має право змінити цільове призначення мікрогранту протягом 6 місяців з дня його отримання, подавши відповідну заявку [15].

Процес надання державної фінансової підтримки суб'єктам господарювання базується на чіткому розумінні її класифікаційних ознак, які структуровано на рис. 1.2.

Рис. 1.2. Види державної фінансової підтримки за різними класифікаційними ознаками

*Примітка. Побудовано на основі джерела [6].

Державна фінансова підтримка малих підприємств має будуватись на основі визначеної методології рис.1.3.

Рис. 1.3. Методологія забезпечення державної фінансової підтримки мікропідприємств

*Примітка. Побудовано на основі джерела [29].

Система державної підтримки вітчизняного бізнесу зосереджена на трьох напрямках: податкові стимули, кредитні інструменти та міжнародна фінансова підтримка.

У 2024 році малий бізнес в Україні має доступ до податкових пільг, що можна оптимізувати податкові навантаження та спрямувати більше ресурсів на розвиток підприємництва.

Ключовим інструментом податкової оптимізації є спрощена система оподаткування, яка включає три групи платників єдиного податку:

1. Перша група: для підприємців без найнятих працівників у сфері роздрібно торгівлі та побутових послуг. Ставка – 10% прожиткового мінімуму (300-350 грн/місяць).
2. Друга група: для підприємців з до 10 працівників та річним доходом до 5 млн грн. Ставка – 20% мінімальної зарплати (1300-1500 грн/місяць).
3. Третя група: для бізнесу з доходом до 7,8 млн грн на рік. Ставка – 5% доходу або 3% з ПДВ [45].

Підприємства по спрощеній системі оподаткування у 2024 році сплачують ЄСВ за зниженою ставкою 22% від мінімальної заробітної плати, що для ФОП першої та другої групи встановлює фіксований платіж 1400-1600 грн на місяць. Це особливо вигідно для підприємців без найманніших працівників.

Спрощена система оподаткування є ключовим інструментом державної підтримки мікропідприємництва, що забезпечує полегшені умови для організації та ведення бізнесу, особливо актуальні для підприємців-початківців без попереднього досвіду підприємницької діяльності [44].

Нові підприємства та стартапи отримують державну підтримку через податкові преференції, включаючи податкові канікули на 2-3 роки та знижені ставки податку на прибуток, особливо у сфері технологій та інновацій. Це дозволяє новим учасникам ринку спрямовувати більше коштів на розвиток бізнесу.

У сфері кредитної підтримки після початку війни в Україні діє програма – «Доступні кредити 5-7-9%», яка дозволяє бізнесу будь-якого масштабу отримати кредит під 0% до 60 млн грн на період воєнного стану та місяць після

його завершення, з подальшою ставкою 5%. Строк кредитування становить 5 років для інвестиційних цілей та 3 роки для поповнення обігових коштів, з державною гарантією 50% від суми кредиту [13].

В Україні реалізується міжнародна підтримка малого підприємництва за трьома напрямками. Перший включає програму окремих країн, як-от німецька "Fit for Partnership with Germany", що розвиває двосторонні торговельні відносини. Другий представлений програмами ЄС, зокрема EU4Business, що забезпечує консалтингову підтримку та доступ до фінансування. Третій охоплює спільні проекти кількох країн, прикладом яких є програма Данії, Швейцарії та Великої Британії з підтримки мікробізнесу в Донецькій та Луганській областях через гранти до 1000 доларів США [24].

Комплексний підхід держави до стимулювання розвитку мікропідприємств здійснюється через різні механізми такі, як: грантове фінансування, податкові пільги, пільгове кредитування «5-7-9» та міжнародні програми підтримки. Такі програми здійснюються через детальні критерії відбору та методологічну підтримку надання фінансової підтримки.

РОЗДІЛ II. СУЧАСНИЙ СТАН ФІНАНСОВОЇ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ СУБ'ЄКТІВ МІКРОПІДПРИЄМНИЦТВА

2.1 Аналіз формування та використання власних фінансових ресурсів.

Аналіз діяльності суб'єкта підприємництва «ФОП Морозюк Я. В.» (далі – СМП «ФОП Морозюк Я. В.») за період 2022-2024 років має показники стабільного функціонування. Проте з недостатньою динамікою доходу від підприємницької діяльності для досягнення успішних показників діяльності. Детальний аналіз фінансових показників за цей період дозволяє оцінити реальний стан та перспективи розвитку підприємницької діяльності. У першу чергу доцільно зупинитися на одержанні доходів (табл. 2.1).

Таблиця 2.1. Доходи від підприємницької діяльності СМП «ФОП Морозюк Я. В.» за 2022-2024 р.р. (грн)

Роки	I квартал	II квартал	III квартал	IV квартал	Відхилення +/-	
					грн.	%
2022	145500	135000	120000	135000	-15000	-11,1
2023	140000	130000	115000	130000	-10000	-7,1
2024	145000	135000	120000	135000	-10000	-6,9

Примітка. Складено автором на основі [50,51,52].

За період 2022-2024 років дохід підприємницької діяльності демонструє характерні сезонні коливання та поступову стабільність показників. Аналізуючи дані за 2022 рік, можна відзначити, що діяльність розпочалася з найвищим показником доходу в 145500 грн у першому кварталі, проте протягом року відбулося найбільше падіння на 15000 грн, що становило 11,1% від початкового показника.

У 2023 році спостерігалось загальне зниження базового рівня доходів. При цьому квартальна динаміка зберігає таку тенденцію. Проте важливо

відзначити, що відхилення між першим та останнім кварталом знизилося до 10000 грн (7,1%), що свідчить про певну стабілізацію діяльності.

Дані за 2024 рік показують тенденцію до відновлення, повертаючись до рівня 2022 року з початковим доходом у 145000 грн. При цьому відхилення залишається на рівні 10000 грн, але відсоткове падіння зменшилося до 6,9%, що вказує на покращення управління сезонними коливаннями.

Характерною особливістю для всього періоду є стабільний спад у третьому кварталі з подальшим відновленням у четвертому кварталі до рівня другого кварталу. Така сезонність є прогнозованою та дозволяє планувати діяльність з урахуванням цих коливань. Загалом, динаміка показників показників про поступову стабілізацію бізнесу та формування передумов для потенційного зростання в майбутніх періодах.

У таблиці 2.2 розглянуто витрати на ведення підприємницької діяльності 2022-2024 р.р. (грн)

Таблиця 2.2. Витрати від підприємницької діяльності за 2022-2024 р.р.

Роки	I квартал	II квартал	III квартал	IV квартал	Відхилення +/-	
					грн.	%
2022	130000	135000	132000	150000	+20000	-13,3
2023	125000	130000	127000	140000	+15000	+10,3
2024	120000	125000	122000	135000	+15000	+10,7

Примітка. Складено автором на основі [50,51,52].

Аналіз витрат підприємницької діяльності за період 2022-2024 років демонструє тенденцію до зростання загального рівня витрат при збереженні характеру їх сезонних коливань. У 2022 році спостерігався найвищий рівень витрат, починаючи з 130000 грн. у першому кварталі та досягаючи максимуму в 150000 грн. у четвертому кварталі, що призвело до зростання витрат на +20000 грн або +13,3% протягом року.

У 2023 році відбулося зростання рівня витрат, при цьому початковий показник першого кварталу становив 125000 грн., а максимальний рівень у

четвертому кварталі досягає 140000 грн. Відхилення між початковим та кінцевим показником склало +15000 грн., що становило +10,3% зростання протягом року.

2024 рік характеризується зростанням витрат з початковим показником 120000 грн у першому кварталі та досягненням 135000 грн. у четвертому кварталі. При цьому зберігається тенденція до зростання витрат протягом року на +15000 грн. або +10,7%. Характерною особливістю всього періоду є незначне зниження витрат у третьому кварталі з іншим, після чого суттєве зростання в четвертому кварталі. Така динаміка свідчить про наявність сезонних факторів впливу на витрати підприємства та демонструє загальну тенденцію до збільшення витрат при збереженні характеру їх сезонних коливань.

З рис.2.1 видно, що за час існування бізнесу у СМП «ФОП Морозюк Я. В.» витрати переважали над доходами. При цьому лише у 2024 році витрати стали дорівнювати доходам.

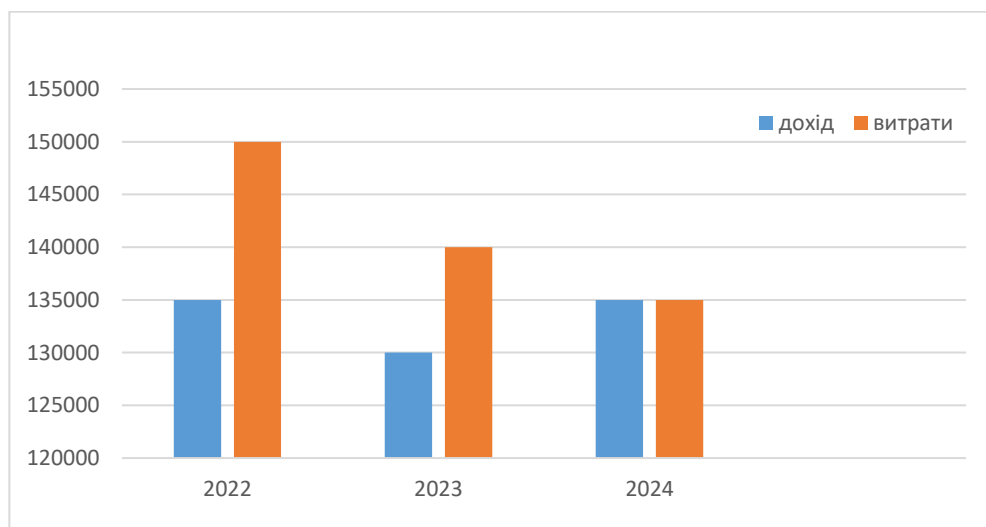

Рис.2.1. Порівняння доходу та витрат за 2022-2024 роки

Примітка. Побудовано автором за даними [50,51,52].

Враховуючи таку динаміку та прагнення до розвитку бізнесу, СМП «ФОП Морозюк Я. В.» прийняв стратегічне рішення щодо залучення державної підтримки розвитку мікропідприємництва. Це рішення було обґрунтовано

забезпеченням додаткового фінансування для модернізації бізнес-процесів, розширення діяльності та подолання сезонних коливань у показниках доходу.

В умовах сучасного ринку освітніх послуг, дохід від здійснення навчальної діяльності є визначальним фактором стабільного функціонування СМП «ФОП Морозюк Я. В.». Він формує фінансову основу для розвитку освітнього закладу, який створено на базі СМП «ФОП Морозюк Я. В.». Це дозволяє забезпечувати його конкурентоспроможність. Ефективність діяльності освітнього закладу залежить від його здатності раціонально використовувати наявні ресурси, оптимізацію витрат та стабільності фінансових надходжень для подальшого розвитку мікропідприємства та покращення якості освітніх послуг.

Дохід суб'єкта мікропідприємництва «ФОП Морозюк Я. В.» формується від надання освітніх послуг, що складаються з кількох ключових напрямків:

- дві дитячі групи садка, які забезпечують постійний та прогнозований грошовий потік за довготривалими контрактами з батьками та високою наповнюваністю групи;

- гурток робототехніки також демонструє стабільний дохід, що зумовлений унікальністю пропозицій на місцевому ринку та стабільним попитом серед цільової аудиторії;

- послуги продовженого та послуги з підготовки до школи за авторською методикою, як і група продовженого дня характеризуються значною нестабільністю надходжень;

- курси з математики і української мови та підготовка до НМТ/ЗНО демонструє виражену сезонність з піком активності протягом навчального року та майже повну відсутність попиту влітку, що додатково збільшує високу конкуренцію на репетиторських послугах та пряму залежність від випускників у регіоні.

У табл. 2.3 представлений перелік послуг, що надаються СМП «ФОП Морозюк Я. В.», та складають значну суму доходів.

Таблиця 2.3. Перелік послуг та розрахунок їхньої вартості у СМП «ФОП Морозюк Я. В.»

Назва послуги	Оплата за період (місяць, години)	Ціна, грн	Чисельність, осіб	Сума, грн
Навчання дітей від 1 до 3 років (в групі)	Місяць	6500,00	7	45000,00
Навчання дітей від 3 до 6 років (в групі)	Місяць	6000,00	10	60000,00
Гурток робототехніка	Місяць	1800	8	14400,00
Група продовженого дня	Місяць	3500	8	28000,00
Підготовка до школи за авторським курсом	Місяць	2200	6	13200,00
Заняття з математики	Година	350	7	2450,00
Заняття з української мови	Година	200	5	1000,00
Разом	X	X	51	136050,00

Примітка. Складено автором на основі [36].

Аналізуючи структуру формування доходу СМП «ФОП Морозюк Я. В.» (рис. 2.2) за кількістю клієнтів, можна побачити, що найбільша кількість дітей (17 осіб) знаходиться у групах дитячого садочку (ранній вік та Вундеркінд). На другому місці за кількістю дітей знаходиться група з підготовки до ЗНО/НМТ (12 осіб). Гурток «Робототехніка» та група продовженого дня мають однакову кількість відвідувачів - по 8 дітей. Найменша кількість учнів - 6 осіб, відвідує програму підготовки до школи за авторським курсом. Загальна кількість учнів освітнього центру становить 51 особу.

На дохід СМП «ФОП Морозюк Я. В.» впливає місце розташування об'єкта надання послуг. Це формує переваги для одержання доходів. Так, як м. Старокостянтинів районного значення, то СМП «ФОП Морозюк Я. В.» має обмежені можливості щодо клієнтів. Це істотно впливає на розширення бізнесу та формування нових дитячих груп. Демографічна ситуація у районному центрі характеризується меншою щільністю населення та низькою народжуваністю.

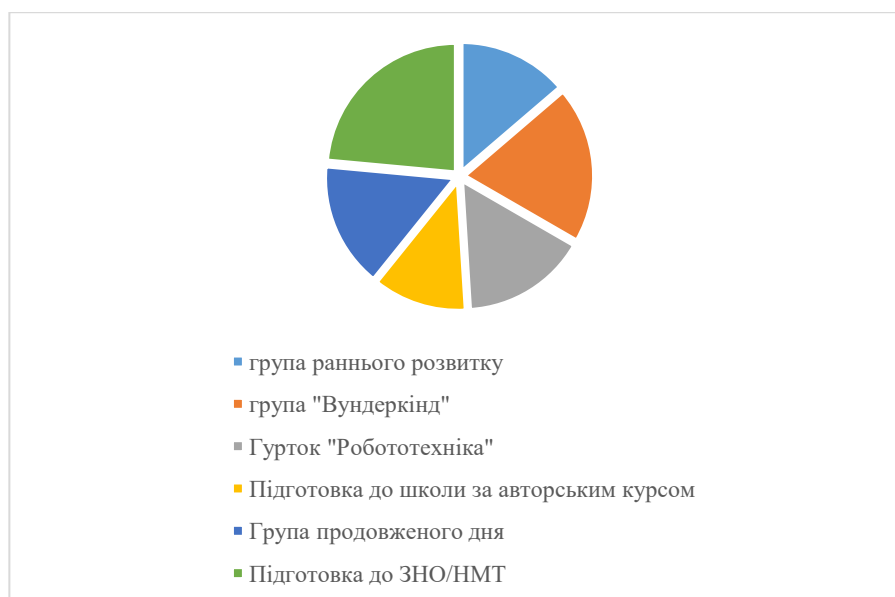

Рис. 2.2. Структура формування доходу освітнього центру СМП «ФОП Морозюк Я. В.»

Примітка. Побудовано за даними джерела [36].

Конкурентне середовище в місті характеризується високою концентрацією освітніх закладів різних форм власності. У державному секторі достатньо дошкільних закладів, що мають різновікові групи дітей і пропонують свої послуги за доступними цінами. Приватний сектор має широкий спектр аналогічних послуг з конкурентною ціновою політикою та сучасними методиками навчання.

Ситуація у конкурентному середовищі змушує балансувати між витратами на забезпечення роботи закладу та збереженням цін на послуги. Особливо ситуація відчутна у секторі підготовки до школи та НМТ/ЗНО, де конкуренція досить висока через наявність великої кількості приватних освітніх центрів та репетиторів, що працюють вдома.

Сезонність має значний вплив на показники доходів СМП «ФОП Морозюк Я. В.». Літній період характеризується значним спадом доходів через канікули та сезон відпочинку. Тому, щоб компенсувати цей спад мікропідприємство запровадило систему літніх таборів з поєднанням цікавих

творчих майстер-класів, спортивної активності та різних пізнавальних інтерактивних занять. Такий підхід до вирішення проблеми збільшення дохідності допоміг підтримувати не лише фінансову стабільність, а й залучати нових клієнтів, які продовжуватимуть навчання у наступному начальному році.

Документування усіх фінансових операцій ФОП II групи в освітній сфері регламентується чіткими правилами ведення бухгалтерського обліку.

Згідно Податкового кодексу України доходом ФОП, який є платником єдиного податку, вважається дохід, отриманий протягом податкового (звітного) періоду в грошовій формі (готівковій та/або безготівковій); матеріальній або нематеріальній формі. Варто зазначити, що ФОП на єдиному податку II груп, які не є платниками ПДВ, не ведуть облік витрат, тобто витрати такого суб'єкта господарювання не зменшують суму доходу до оподаткування [19].

У СМП «ФОП Морозюк Я. В.» впроваджено дві системи оплати послуг: безготівковий розрахунок через банківський переказ на рахунок ФОП та сучасний спосіб оплати через QR-код. Клієнти можуть вибрати зручний для себе варіант - здійснити переказ коштів через будь-який банк на розрахунковий рахунок закладу або сканувати QR-код для швидкої оплати через банківський додаток.

Розрахункові операції від підприємницької діяльності здійснюється через інтернет-банкінг «Приват-24», що забезпечує автоматичну фіксацію усіх платежів. Така система обліку дозволяє отримувати детальну інформацію по кожній тразакції та формувати виписки за будь-який період, що досить зручно для формування звітності для податкової служби.

Податкова декларація ФОП II групи платника єдиного податку подається щоквартально до 20 числа місяця, що настає за звітним кварталом. Декларація відображає суму отриманого доходу та нараховану суму єдиного податку. Звітність подає бухгалтер через електронний кабінет платника податків. Щорічно до 10 лютого подається звіт з ЄСВ за себе як підприємця за формою Д5.

При наявності двох найнятих працівників додатково щоквартально подається звіт про роботу за формою №1-ПВ [46].

Детльний аналіз формування власних ресурсів показав слабкі сторони підприємницької діяльності через залежність від платоспроможності клієнтів та високу конкуренцію на ринку освітніх послуг. Враховуючи ці фактори, слід розширити види надання послуг, посилити рекламну активність, щоб забезпечити стабільне зростання доходів.

2.2. Оцінка фінансової державної підтримки суб'єкта мікропідприємництва

Оцінка ефективності державної фінансової підтримки діяльності СМП «ФОП Морозюк Я. В.» є важливим інструментом для успішного управління та розвитку бізнесу. Це дозволяє проводити всебічний аналіз фінансових результатів, контролювати доходи та витрати, а також виявляти певні проблеми чи нерентабельні напрямки діяльності. На основі такої оцінки приймаються виважені стратегічні рішення щодо розширення бізнесу, залучення додаткового фінансування чи коригування бізнес-моделі.

Регулярний моніторинг ефективності також сприяє оптимізації операційних процесів, підвищенню якості послуг та більш раціональному використанню наявних ресурсів. Це особливо важливо для освітнього бізнесу, де якість послуг впливає на задоволеність клієнтів та репутацію закладу.

Крім того, об'єктивна оцінка ефективності необхідна для взаємодії із зовнішніми партнерами - банками, грантодавцями, інвесторами. Вона дозволяє продемонструвати стабільність та перспективність бізнесу, що особливо важливо при залученні додаткового фінансування для розвитку. Таким чином, систематична оцінка ефективності стає фундаментом для сталого розвитку та масштабування бізнесу [20,43].

Для створення СМП «ФОП Морозюк Я. В.» було залучено кошти гранту для розвитку малого і мікробізнесу та власні інвестиції засновника. Державний грант покрив 70% початкових витрат, що включали ремонт приміщень, закупівлю меблів, навчального обладнання та матеріалів для роботи з дітьми. Решта 30% була забезпечена власними коштами підприємця, які пішли на додаткове оснащення центру, маркетингові заходи та формування оборотного капіталу. Така комбінована модель фінансування дозволила створити сучасний освітній простір з мінімальним фінансовим навантаженням на початковому етапі, що позитивно вплинуло на формування конкурентоспроможних цін на послуги.

Для створення власного бізнесу необхідним для отримання гранту є ретельно складений бізнес-план.

Основна мета бізнес-плану – показати життєздатність та перспективність бізнес-ідеї. Він допомагає підприємцю критично оцінити свою ідею ще до того, як він почне вкладати реальні гроші та ресурси. Банки, інвестори та партнери розглядають бізнес-план як власний паспорт проекту, який демонструє серйозність намірів та професійний підхід засновників.

Для власника бізнесу бізнес-план - це інструмент стратегічного управління. Він допоможе структурувати бізнес-процеси, розвивати конкретні цілі та способи їх досягнення. Документ містить детальні фінансові прогнози: скільки грошей потрібно інвестувати, коли бізнес почне приносити прибуток, які будуть щомісячні витрати та очікуваний дохід.

Крім того, бізнес-план - це компас свого роду, які посилаються на мінливе бізнес-середовище. Він дозволяє виявити перешкоди та знайти способи їх подолання.

Важливо розуміти, що бізнес-план - це не статистичний документ. Це живий інструмент, який потребує регулярного оновлення та коригування

відповідно до змін на ринку, у конкурентному середовищі або в діяльності самої компанії.

Робота з грантами вимагає системного підходу і для цього існують консалтингові компанії, що надають повний супровід в отриманні гранту, а саме:

- проводять детальний аналіз потреб бізнесу;
- професіонали з грантратингу розробляють грантові пропозиції, щоб забезпечити успіх в отриманні гранту;
- супровід у процесі подання заявок на грант від підготовки документів до завантаження проєкту на платформу;
- допомога у підготовці документів після схвалення гранту;
- пошук грантових програм під потреби бізнесу;
- навчання та тренінги з розробки грантових пропозицій для успішного отримання гранту;
- аудит та редагування грантових заявок, якщо особа сама подала заявку, але потрібна допомога у редагуванні та вдосконаленні, вивленні слабких місць проєкту [8,10, 40].

Для подання грантової заявки СМП «ФОП Морозюк Я. В.» склав прелік необхідного матеріально-технічного забезпечення для створення комфортного освітнього простору. Забезпечення, яке планувалось на невеликий освітній заклад на дві маленькі групи дітей, гурток робототехніки та додаткові заняття з певних предметів для школярів можна переглянути у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4. Обґрунтування сум фінансової підтримки для забезпечення освітньої діяльності за грантовою заявкою СМП «ФОП Морозюк Я. В.» на 2025 рік

Стаття витрат	Сума, грн	Обґрунтування
1. Обладнання:	118700	Для надання якісних освітніх послуг
1.1. Оргтехніка	5000	Ламіратор, 1 шт. Для підготовки наочності до занять

1.2. Оргтехніка	15000	Принтер з кольоровим друком, 1 шт. Для підготовки наочності до занять
1.3. Оргтехніка	50000	Ноутбуки для роботи вихователів і адміністратора 2 шт. Для підготовки і проведення занять у групах, роботи адміністратора (ведення соцмереж тощо).
1.4. Оргтехніка	3000	Акустика до ноутбуків, 2 шт. Для проведення занять.
1.11. Бойлер	10700	Для постійного забезпечення гарячою водою.
1.12. Варильна плита	12000	Для розігрівання страв та приготування напоїв.
1.13. Холодильник	23000	Для зберігання продуктів харчування
2. Меблі:	131300	Для надання якісних освітніх послуг.
2.1. Ліжка	44000	Ліжка 20 шт. Для організації денного сну дітей в 2х групах.
2.2. Стіл	9000	Столики дитячі, 6 шт.
2.2. Стійка	7500	Стійка адміністратора з тумбою.
2.3. Шафа	54000	Шафки з антресолями і лавочками на 20 дитиномісць.
2.4. Стілець	12000	Стільчики дитячі, 20 шт.
2.5. Стіл	4800	Столики дитячі круглі, 4 шт.
Разом	250000	-

Примітка. Складено автором на основі [3].

При плануванні фінансового забезпечення освітньої діяльності було складено детальний кошторис із необхідним обладнанням та меблями. Загальний бюджет проєкту становить 250 000 грн та розподіляється на дві основні категорії: обладнання (118700 грн) та меблі (131300 грн).

У категорії обладнання передбачено надання необхідної оргтехніки для забезпечення якісного освітнього процесу, відповідно, заплановано придбати ламінатор (5000 грн) та кольоровий принтер (15000 грн) для підготовки навчальних матеріалів. Для ефективної роботи педагогів та адміністратора передбачено придбання двох ноутбуків (50000 грн) з акустичними системами (3000 грн). Для забезпечення комфортних умов перебування та харчування дітей заплановано придбання бойлера (10700 грн), індукційної варильної плити (12000 грн) та холодильника (23000 грн).

Щодо меблів, для створення комфортного освітнього середовища, передбачено придбання 20 дитячих ліжок (44000 грн) для організації денного

відпочинку у двох групах. Навчальний простір буде забезпечено шістьма дитячими столиками (9000 грн) та чотирма круглими столиками (4800 грн), а також 20 дитячими стільцями (12000 грн). Для зберігання особистих речей дітей заплановано встановлення шаф у роздягальні з антресолями та лавочками на 20 місць (54000 грн). Також передбачено стійку адміністратора з тумбою (7500 грн) для організації робочого простору персоналу.

Кожен елемент кошторису дійсно обґрунтований та спрямований на забезпечення якісних освітніх послуг та створення комфортного середовища для дітей та персоналу закладу.

Важливою складовою захисту інтересів мікропідприємництва та гарантування його фінансової безпеки в умовах воєнного стану є державна підтримка. Вона реалізується шляхом створення державою організаційно-правових і фінансових умов для розвитку мікропідприємництва. Відповідно до Закону України "Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні" основними видами фінансової державної підтримки є [39]:

- часткова компенсація відсоткових ставок за кредитами, що надаються на реалізацію проєктів суб'єктів малого і середнього підприємництва;
- часткова компенсація лізингових, факторингових платежів та платежів за користування гарантіями;
- надання гарантії та поруки за кредитами суб'єктів малого і середнього підприємництва;
- надання кредитів, у тому числі мікрокредитів, для започаткування і ведення власної справи;
- надання позик на придбання і впровадження нових технологій;
- компенсація видатків на розвиток кооперації між суб'єктами малого і середнього підприємництва та великими підприємствами;

— фінансова підтримка впровадження енергозберігаючих та екологічно чистих технологій;

— інші види не забороненої законодавством фінансової державної підтримки

В Україні діє Український Фонд підтримки підприємництва (УФПП) – це державна некомерційна і неприбуткова організація. За своїм статусом, завданнями і можливостями це унікальна структура, яка здійснює за державні кошти пільгову фінансову підтримку підприємництва згідно з затвердженими Урядом програмами, серед яких основними є такі:

– сприяння реалізації державної політики розвитку підприємництва шляхом залучення й ефективного використання фінансових ресурсів на поворотній і безповоротній основі, фінансування цільових програм та проектів, часткової сплати відсотків за видані підприємцям кредити установами банків;

— Урядова програма фінансової державної підтримки суб'єктів підприємництва за договорами факторингу «Доступний факторинг», спрямована на здешевлення вартості факторингового фінансування з метою підтримки українських виробників товару

— будь-якої продукції, послуг, роботи українського походження;

— Урядова програма «Підтримка підприємств паливно-енергетичного комплексу», яка передбачає фінансування витрат на відновлення, ремонт або заміну пошкоджених внаслідок бойових дій об'єктів енергетичної інфраструктури;

— Урядова програма «Доступний фінансовий лізинг 5-7-9%», спрямована на зниження фактичних витрат для сплати базової винагороди за договорами фінансового лізингу. — Державна програма «Доступні кредити 5-7-9».

Фонд підтримки підприємництва пропонує широкий спектр програм фінансового сприяння на основі партнерських угод з Кабінетом Міністрів України та міжнародними фінансово-кредитними організаціями. Серед них:

- Програма з підтримки фінансування енергоефективних інвестицій малих та середніх підприємств;
- Програма з відновлення фінансування інвестиційних проєктів малих і середніх підприємств на Сході України;
- Програми часткового відшкодування відсоткових ставок за кредитами банків для суб'єктів малого і середнього підприємництва Тернопільщини та м. Києва;
- Програма з підтримки фінансування інвестиційних проєктів малих та середніх підприємств за пріоритетними напрямками;
- Програма мікрокредитування та ін [49].

В умовах воєнного стану система державної фінансової підтримки малого підприємництва має включати механізми компенсації збитків від пошкодження чи знищення майна внаслідок бойових дій. Правове регулювання цього питання забезпечується Законом України «Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, та Державного реєстру майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України». Цей законодавчий акт встановлює порядок оцінки завданої шкоди та пошуку джерела фінансової компенсації виплати за пошкоджені та знищені об'єкти нерухомого майна, до яких віднесено:

- кошти державного (у тому числі Фонду відновлення майна та зруйнованої інфраструктури, Фонду ліквідації наслідків збройної агресії) та місцевих бюджетів;

- кошти міжнародних фінансових організацій, інших кредиторів та інвесторів;
- міжнародна технічна та/або поворотна чи безповоротна фінансова допомога;
- репарації або інші стягнення з російської федерації;
- інші джерела, не заборонені законодавством України, зокрема затверджені органами місцевого самоврядування програми та створені відповідні фонди.

Окрім надання коштів суб'єктам малого підприємництва на поворотній чи безповоротній основі, держава може підтримувати їхню діяльність шляхом застосування непрямих інструментів впливу, серед яких найбільш вагомими є податкові. Так, особливого вираження в з початку воєнного стану мали податкові зміни щодо пільгових умов оподаткування, спрямовані на охоплення широкого кола економічних суб'єктів, а особливо — суб'єктів малого та середнього бізнесу. Серед основних податкових змін, які найбільше спричинилися до підтримки малого підприємництва та зміцнення рівня їх фінансової безпеки, особливо ще на початку воєнного стану, слід зазначити такі:

- звільнення від сплати єдиного соціального внеску фізичних осіб-підприємців 1 та 2 групи;
- відтермінування сплати податків для підприємств, які перебувають у складних економічних умовах;
- можливість сплати єдиного податку у розмірі 2% від обороту для більшості підприємств;
- відтермінування або звільнення від сплати ЄСВ та штрафів;
- скасування акцизного податку на пальне, в подальшому зменшення податків на пальне та оборонні товари;
- скасування сплати екологічного податку та податку на землю.

Загалом зміни в системі оподаткування та застосування тих чи інших податкових стимулів повинно здійснюватися, входячи перш за все із цілей збалансування загального рівня оподаткування, стандартизації ставок податків з урахуванням кращих європейських практик, а також точкової підтримки інвестицій в пріоритетні сфери економіки, у яких спостерігається найбільша ділова активність суб'єктів малого підприємництва [15].

В умовах воєнного стану урядом України було запроваджено масштабний проект «єРобота» для стимулювання економічного розвитку та підтримки підприємницької діяльності. Цей проект являє собою комплексну програму грантової підтримки, спрямовану на активізацію бізнес-середовища та створення нових робочих місць.

Проект включає 6 грантових програм, зокрема, українці зможуть отримати:

- мікрогранти для створення власного бізнесу;
- гранти для розвитку переробного підприємства;
- державне фінансування закладки саду;
- кошти для розвитку тепличного господарства;
- грант на реалізацію стартапу, у тому числі в сфері ІТ;
- кошти на навчання ІТ-спеціальностям.

Програма «Грант на власну справу» розпочалася з 1 липня 2022 року. За цією програмою можна отримати мікрогрант на старт або розвиток бізнесу у розмірі від 50 до 250 тисяч гривень. Гроші можна витратити на придбання чи лізинг обладнання, закупівлю сировини та матеріалів, оренду приміщень. Обов'язковою умовою є створення нових робочих місць протягом 6 місяців з дня отримання коштів, бо метою надання безповоротної державної допомоги у формі мікрогрантів є сприяння зайнятості населення, створення або розвиток власного бізнесу [15,23].

У таблиці № 2.5 представлено найбільш популярні програми грантової підтримки малого підприємництва у 2023 році.

Таблиця 2.5. Найбільш поширені грантові програми для підтримки малого підприємництва в Україні у 2023 році

Орган, що здійснює фінансування	Назва програми	Напрями фінансування	Сфера поширення	Сума	Термін дії
Український фонд стартапів	Програма грантової підтримки проєктів подвійного призначення	Стартапи у сфері оборони, кібербезпеки інфраструктури, освіти та охорони здоров'я	Територія України	До 35000 дол.США	Не визначено
Департамент агропромислового розвитку Львівської облдержадміністрації	Програма підтримки та розвитку сільського господарства	Для підприємців у сфері органічного виробництва	Територія України	До 150 тис. грн	До 19.11.2023
Міністерство економіки України	Урядовий проєкт «Робота»	На відкриття власної справи	Територія України	До 250 тис. грн.	До 19.11.2023
		На розвиток тепличного господарства	Територія України	2 – 7 млн грн	Не визначено
		На розвиток власного садівництва, ягідництва та виноградарства	Територія України	140 – 400 тис. грн на 1 га	Не визначено
		Для ветеранів на відкриття власної справи та їхніх сімей	Територія України	250 тис.–1 млн грн	Не визначено
Український ветеранський фонд	Програма ініціювання бізнесу ветеранів та членів їхніх родин	На купівлю товарів та обладнання для ведення власної справи	Територія України	До 200 тис. грн	До завершення воєнного стану

Складено автором на основі джерела [41].

Від початку дії грантових програм станом на вересень 2023 року, суб'єктами підприємницької діяльності отримано 71013 кредитів в уповноважених банках на загальну суму 229,5 млрд. грн., з них 48 113 кредитів – у державних банках сумою 101,01 млрд. грн.

Найактуальнішою стала програма фінансової державної підтримки для аграрного сектора економіки України, що найбільше постраждав від воєнних дій та безповоротна фінансова підтримка мікропідприємств.

В умовах воєнного стану особливого значення набуває державна підтримка малого бізнесу через систему гарантій за кредитами на фінансування інвестиційної та інноваційної діяльності. Державні механізми підтримки можуть базуватися на принципах пропорційного кредитування, де обсяг доступного державно-гарантованого кредиту залежить від суми власних ресурсів, які підприємство раніше вкладало в інвестиційні та інноваційні проекти. Важливими напрямками підтримки також є сприяння відновленню та модернізації промислових об'єктів, а також надання допомоги у переміщенні підприємств із зони бойового життєдіяльності до безпечних регіонів країни [1,23].

Для успішного відкриття мікропідприємства необхідно правильно обрати програму державної фінансової підтримки та ретельно прописати бізне-план, підготувати необхідну документацію, що врахує всі аспекти майбутньої діяльності є запорукою успішного ведення підприємницької діяльності. Державна фінансова підтримка це кінцева мета, а інструмент для створення власної справи.

РОЗДІЛ III. УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ СУБ'ЄКТІВ МІКРОПІДПРИЄМНИЦТВА

3.1 Масштабування фінансової державної підтримки суб'єктів мікропідприємництва

Масштабування фінансової діяльності суб'єктів мікропідприємництва значною мірою залежить від ефективності механізмів державної фінансової підтримки. Державна фінансова підтримка, що включає пільгове кредитування, грантові програми, податкові преференції та інші інструменти, створює сприятливі умови для якісного зростання мікропідприємництва [35].

Після отримання СМП «ФОП Морозюк Я. В.» грантової підтримки проведено аналіз зростання доходу, що представлений у таблиці 3.1. Її дані демонструють заплановані фінансові показники розвитку центру освіти на період наступних 3 років з моменту отримання гранту. Прогнозовані дані відображають стабільну позитивну динаміку, зростання доходів з чітким середнім щоквартальним приростом у 15%.

Таблиця 3.1. Планування доходів від підприємницької діяльності СМП «ФОП Морозюк Я. В.» на 2025 – 2027 рр. (грн)

Роки	I квартал	II квартал	III квартал	IV квартал	Відхилення+/-	
					грн.	%
2025	150000	157500	165375	173644	+23 644	+15,8%
2026	182326	191442	201014	211065	+28 739	+15,8%
2027	221618	232699	244223	256551	+34 933	+15,8%

Складено автором на основі джерела [Додаток А].

У 2025 році планується зростання від 150 000 грн. у першому кварталі до 173 644 грн. у четвертому, із загальним річним приростом у 23 644 грн. (15,8%). У 2026 році прогнозується подальше зростання від 182326 грн. до 211065 грн., забезпечуючи зростання на 28739 грн. (15,8%). У 2027 році прогнозується найбільший абсолютний приріст - від 221618 грн. до 256551 грн., що становить

34933 грн. (15,8%). Така динаміка зростання свідчить про виважений підхід до планування розвитку бізнесу з розширенням клієнтської бази, впровадження нових послуг та загального зростання ринку освітніх послуг. Стабільний відсоток приросту на 15,8% щороку демонструє реалістичність прогнозів та врахування потенціалу ринку.

Аналіз динаміки витрат, який можна переглянути у таблиці 3.2 з підприємницької діяльності на 3 роки демонструє зростаючі тенденції.

Таблиця 3.2. Планування витрат від підприємницької діяльності СМП «ФОП Морозюк Я. В.» на 2025 – 2027 рр. (грн)

Роки	I квартал	II квартал	III квартал	IV квартал	Відхилення +/-	
					грн.	%
2025	122300	111602	112232	112893,5	-9 406,5	-7,7%
2026	113588,1	121711,4	122477,1	123281,2	+9693,1	+8,5%
2027	124126	128991,9	129922,7	130900,1	+6 774,1	+5,5

Складено автором на основі джерела [Додаток А].

За перший рік загальні витрати зменшились на 9406,5 грн., що становить -7,7%. Це свідчить про успішну оптимізацію операційних процесів та ефективне управління витратами. Другий 2026 рік характеризується зростанням витрат на 9693,1 грн. (+8,5%), пояснити це можна розширенням діяльності, збільшенням клієнтської бази та відповідним зростанням операційних витрат, що є природним для бізнесу, що розвивається. У третьому 2027 році прогнозується приріст витрат на 6774,1 грн. (+5,5%), це вказує на стабілізацію операційних процесів та більш збалансований підхід до управління витратами.

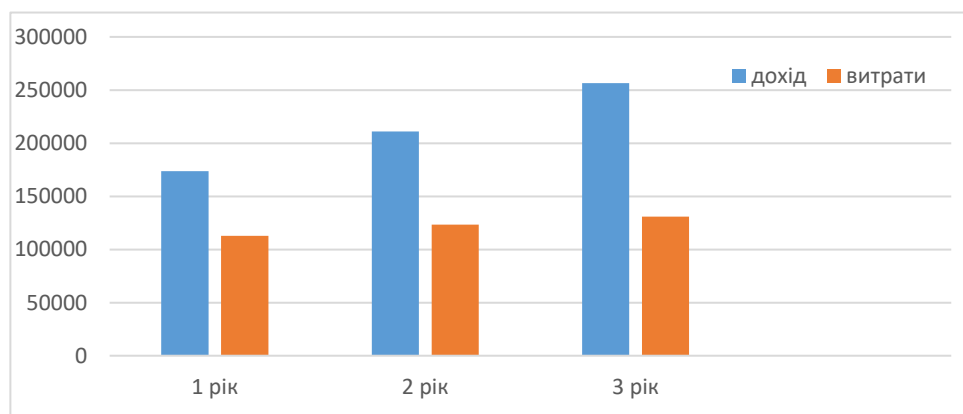

Рис 3.1. Порівняння запланованого доходу та витрат під час грантової підтримки

Примітка. Побудовано автором джерело [Додаток А].

Проведений аналіз витрат, що представлений у таблиці 3.3, пов'язаний з реалізацією проєкту за три роки, демонструє наступну структуру розподілу коштів. Витрати, пов'язані з реалізацією продукції та наданням послуг, становлять 694695 грн. або 43,7% від загального обсягу витрат. У цій категорії найбільше збільшують витрати на оренду – 452400 грн. (21,2%), далі йдуть комунальні послуги – 159171 грн. (7,5%) та вартість майна на здійснення діяльності – 131300 грн. (6,2%). Значними є також витрати на купівлю або лізинг обладнання - 118700 грн. (5,6%). Менші частки припадають на поштові та канцелярські витрати - 36000 грн. (1,7%) та на маркетинг і рекламу - 32086 грн (1,5%). Таблиця

3.3. Планування витрат на реалізацію проєкту СМП «ФОП Морозюк Я. В.» на 2025 – 2027 рр. (грн)

Статті витрат	2025р.	2026р.	2027р.	Разом	Питома вага в загальних витратах, %
Витрати, пов'язані з реалізацію продукції/надання послуг	158812	160867	375016	694695	43,70%???
Придбання майна для здійснення діяльності	131300	–	–	131300	6,2%
Витрати на оренду	80000	86000	286400	452400	21,2%
Комунальні послуги (газ, світло, вода)	43101	52390	63680	159171	7,5%
Маркетинг та реклама	8718	10640	12728	32086	1,5%
Купівля або лізинг обладнання	118700	–	–	118700	5,6%
Поштові, поліграфічні, канцтовари	12000	12000	12000	36000	1,7%
Витрати на оплату праці	200700	213600	225300	639600	30%
Оплата праці працівників	200700	213600	225300	639600	30%
Повернення гранту	532120	349582	-85400	796302	37,4%

Сплата податків та зборів	97606	106590	111624	315820	14,8%
Всього витрат					100,0%

Примітка. Складено на основі джерела [Додаток А].

Витрати на оплату праці за три роки склали 639600 грн., що становить 30% від загальних витрат. Спостерігається поступове зростання цих витрат з 200700 грн. у першому році до 225300 грн. у третьому році, що призвело до стабільного розвитку підприємства та збільшення фонду оплати праці.

Повернення гранту становить найбільшу кількість витрат - 796302 грн. або 37,4% від загальної суми. При цьому сплата податків та зборів, як складова частина повернення гранту, склала 315820 грн. (14,8%). Варто відзначити, що повернення гранту значно зменшується за три роки: з 532120 грн. у першому році до від'ємного значення -85400 грн. у третьому році, що свідчить про ефективне управління грантовими коштами та виконання зобов'язань перед грантодавцем.

Під час подання реєстраційних документів грантеру необхідно було вказати, який КВЕД буде основним, а також вказати і інші КВЕДи за якими буде проводитись підприємницька діяльність.

ФОП може змінювати КВЕДи, якщо він міняє галузь діяльності або конкретний код йому потрібен для того, щоб отримати ліцензію (наприклад, для продажу алкоголю, тютюнових виробів тощо).

Законодавство дозволяє фізичним особам-підприємцям вносити зміни до переліку КВЕДів як при зміні напрямку діяльності, так і для отримання професійних ліцензій, зокрема на торгівлю алкогольними та тютюновими виробами. При цьому підприємець має право одночасно працювати в різних галузях, поєднуючи, наприклад, торгівлю з наданням послуг, кількість зареєстрованих КВЕДів законодавчо не обмежується. Проте варто втратити, що збільшення кількості непов'язаних між собою видів діяльності може призвести до успіху в банків щодо функціональності бізнесу та стати причиною відмови у

відкритому рахунку, а також звернути додаткову увагу з податкових органів. [33].

Для розширення діяльності освітнього центру, який створений СМП «ФОП Морозюк Я. В.» пропонуються такі додаткові напрямки, які органічно доповнюють основні освітні послуги:

– організація дитячих свят та розважальних заходів. Освітній центр може запропонувати проведення тематичних днів народження, свят та уроків з освітнім компонентом. Це можуть бути наукові шоу, пізнавальні квести, інтелектуальні ігри. Такий формат не тільки розважає дітей, але й розвиває їх здібності, що повністю відповідає концепції центру.

– проведення майстер-класів вихідного дня. Впровадження серії цікавих майстер-класів у вихідні дні максимально ефективно використовувати наявні приміщення та залучати нових клієнтів. Програма може включати заняття з робототехніки, програмування, експериментальної фізики та хімії, що відповідає спеціалізації центру.

– консультації психолога для батьків. Додавання психологічного супроводу дозволяє створити комплексний підхід до розвитку дітей. Професійний психолог може проводити індивідуальні консультації, групові тренінги та семінари для батьків, допомагаючи їм краще розуміти освітні потреби дітей та підтримувати їх у навчанні.

– вивчення англійської мови за новими методиками. Впровадження інноваційних підходів до вивчення англійської мови через ігрові методики та інтерактивні заняття.

– запровадження літніх тематичних таборів у декілька змін для освітнього центру СМП «ФОП Морозюк Я. В.» є перспективним напрямком розширення діяльності. Наприклад організація тематичних літніх таборів «Discovery Camp». Проведення тематичних змін кожна тривалістю 2 тижні у червні-серпні. Кожна зміна має свою унікальну спрямованість: «Юні дослідники», «Англійські

пригоди», «Наукові експерименти», «Творча майстерня». Програма включає навчальні заняття в першій половині дня та розважальні активності після обіду.

У цілях підвищення конкурентоспроможності освітнього центру та розширення клієнтської бази пропонується впровадження вдосконаленої системи лояльності. Основним елементом оновленої системи лояльності є оптимізація цінової політики пристрокової оплати послуг. Для клієнтів, які сплачують за три місяці навчання вперед, пропонується підвищена знижка від 10% до 15%. Така пропозиція забезпечує стабільний фінансовий потік та підвищує показники ліквідності мікропідприємства.

Особлива увага на сімейних клієнтів - для родини, які приводять на навчання двох і більше дітей, знижка надається від 15% до 20%. Це дозволяє збільшити середній чек та підвищити орендну плату послуг через економію на маркетингових витратах за допомогою сімейних рекомендацій.

Для залучення нових клієнтів впроваджується спеціальна пропозиція - знижується вартість пробного заняття до 100 грн. Це оптимізує показник вартості залучення клієнта та конверсію довгострокових контрактів.

Запропоновані фінансові інструменти не потребують значних інвестицій, але здатні істотно збільшити дохід та прибутковість мікропідприємств через розширення клієнтської бази.

Успішна реалізація проекту за грантом підтримки мікробізнесу дозволила освітньому центру СМП «ФОП Морозюк Я. В.» покращити ключові фінансові показники: збільшити операційний прибуток, оптимізувати структуру витрат та наростити власний капітал. Позитивна динаміка фінансових показників, стабільний грошовий потік та ефективне управління фінансовими ресурсами створюють надійний фундамент для подальшого масштабування бізнесу

Для подальшого розвитку та масштабування освітнього центру перспективним варіантом фінансування може бути участь у державній програмі «Доступні кредити 5-7-9%». Ця програма пропонує сприятливі умови

кредитування для мікробізнесу з можливістю отримання позики до 50 мільйонів гривень на термін до 5 років.

Державна програма "Доступні кредити 5-7-9%" встановлює чіткі критерії для суб'єктів мікропідприємництва. Основною вимогою є відповідність річного доходу граничним розмірам, визначеним статтею 55 Господарського кодексу України. Оцінка доходу на основі офіційної фінансової звітності: для квартальної звітності враховуються останні чотири квартали, для річної – останній звітний рік перед отриманням кредиту.

Програма передбачає два основних напрямки кредитування: інвестиційні цілі, включаючи придбання та модернізацію основних засобів, та фінансування обхідного капіталу. Важливо зазначити, що програма має чіткі обмеження щодо використання коштів. Категорично забороняється спрямовувати кредитні витрати на погашення наявних кредитів, виплату відсотків, погашення інших кредитних зобов'язань, виплату дивідендів чи надання фінансової допомоги. Порушення цільового використання коштів за рахунок втрати права на державну підтримку за відповідним кредитним договором [1,42].

Так, як у аналізі структури витрат освітнього центру виявлено, що найбільшою статтею видатків є орендна плата, яка становить 21,2% від загального обсягу витрат. Це суттєво впливає на фінансові показники та обмежує можливості для розвитку СМП «ФОП Морозюк Я. В.». У зв'язку з цим розроблено стратегічний план оптимізації витрат, ключовим елементом якого є придбання власного приміщення для освітнього центру. Хоча така інвестиція потребує значних початкових капіталовкладень, вона дозволяє не лише скоротити щомісячні операційні витрати, але й створити стабільну матеріально-технічну базу для подальшого розширення діяльності.

Паралельно з цим планується якісне розширення команди центру через офіційне працевлаштування чотирьох додаткових фахівців. Це стратегічне рішення має комплексний позитивний вплив на діяльність центру. По-перше,

підвищення штату дозволяє розширити спектр освітніх послуг та підвищити якість обслуговування клієнтів. По-друге, створення нових робочих місць відкриває доступ до спеціальних державних програм підтримки, що знижує кредитні навантаження на 2%.

Реалізація цих стратегічних закладів є міцним фундаментом для довгострокового розвитку освітнього центру, оптимізації його фінансової стійкості та підвищення конкурентоспроможності на освітніх послугах. Інвестиції в матеріальну базу та людський капітал стануть запорукою стабільного зростання та розширення діяльності центру в майбутньому.

Отже, якщо придбати власне приміщення площею 100 кв.м. вартістю 1800000 грн у м. Старокостянтинів. Для реалізації цього проекту планується оформлення кредиту терміном на 5 років. Банк пропонує три варіанти відсоткових ставок: 5%, 7% та 9%, з можливістю отримати додаткові знижки 0,5% за кожне нове робоче місце.

У процесі обґрунтування вибору між кредитуванням та орендою комерційного приміщення для ФОП було проведено порівняльний аналіз річних платежів, які показали наступне, що кредитні платежі перевищують орендну плату на 30,3% при ставці 9%, на 24,3% при ставці 7% та на 18,5% при ставці 5%. Найменш витратним варіантом є оренда приміщення, після всіх варіантів кредитування показують негативне відхилення від орендної плати.

Таблиця 3.4. Порівняння щорічних платежів за кредитом із розмірами орендної плати за придбання та/або використання приміщення терміном 5 років (грн)

Періоди	Відсоткові ставки, %			Орендна плата*	Відхилення для відповідних відсоткових ставок +/-		
	9	7	5		9%	7%	5%
1 рік	448380	427706	407619	344000	-104380	-83706	-63619
2 рік	448380	427706	407619	361200	-87180	-66506	-46419
3 рік	44830	427706	407619	379260	-69120	-48446	-28359
4 рік	44830	427706	407619	398223	-50157	-29483	-9396

5 рік	44830	427706	407619	418134	-30246	-9527	10515
Всього	2241902	2138539	20380093	1900817	-341085	-237712	-137276

Примітки: *1) з 5-ти відсотковою щорічною індексацією; 2) складено автором за власними розрахунками.

Порвнільний аналіз таблиці 3.4 виявив, що загальна сума сплати за 5 років оренди становитиме 1900817 грн., різниця між вартістю приміщення та сплатою оренди 100817, преплати по кредиту при ставці у 9% сягатиме 341085 грн., при 7 % – 2237712 грн., при 5 % – 137276 грн.

Тобто враховуючи такі переплати придбання приміщення в кредит стає менш вигідним, але незважаючи на більші фінансові витрати у підприємця з'являється право власності на нерухомість, що може бути стратегічно важливим для подальшого розвитку бізнесу. Тому СМП «ФОП Морозюк Я. В.» не потрібно буде сплачувати орендну плату, це вивільнить значну частину коштів для подальшої оптимізації бізнесу та отримання чистого доходу. Ще однією вигодою купівлі приміщення є те, що орендна плата щороку зростає тому й було враховано середню індексацію. При цьому слід враховувати плату за комунальні послуги, які можуть зрости та підвищувати витрати підприємця. Також ведення підприємницької діяльності у приміщенні, що знаходиться в оренді, є ризиковим, так як власник приміщення у будь-який момент може прийняти рішення про продаж, змінити умови використання приміщення, вимагати звільнення приміщення у будь-який момент, або розірвати договір оренди.

Щомісячна економія коштів після сплати кредиту, відкриває широкі можливості для якісного розвитку центру. Вивільнені кошти можна спрямувати на модернізацію матеріально-технічної бази: придбання сучасного інтерактивного обладнання, оновлення комп'ютерної техніки, закупівлю спеціалізованих матеріалів та розвиваючих навчальних ігор для різних вікових груп.

Також вивільненні кошти можна використати для забезпечення освітнього процесу якісними дидактичними матеріалами, включаючи індивідуальні навчальні комплекти для кожного учня, сучасні підручники та посібники для підготовки до НМТ/ЗНО. Заплановано створення тематичних освітніх зон, забезпечених відповідно до потреб різних навчальних програм, що значно підвищить ефективність навчання та зробить навчальний процес більш захоплюючим для дітей. Такі інвестиції в розвиток не тільки підвищують якість освітніх послуг, але й підвищують привабливість закладу для зацікавлених клієнтів, що в перспективі сприяє зростанню доходів та подальшому розширенню освітньої діяльності і в інших населених пунктах громади.

3.2 Зарубіжний досвід фінансової державної підтримки суб'єктів мікропідприємництва та доцільність його імплементації у вітчизняну практику

Державне регулювання підприємницької діяльності в різних країнах світу надзвичайно багатогранне. У країнах з ринковою економікою створюється ефективне інституційне середовище для розвитку малого бізнесу:

- забезпечення економічної автономії та свободи дій у рамках закону;
- сприяння чесній конкуренції та обмеження монополізму;
- консультування та допомога в отриманні інвестицій;
- фінансування та кредитування на пільгових умовах;
- захист приватної власності.

У регулюванні малого підприємництва потрібно два основні підходи: горизонтальний, спрямований на захист інтересів у суміжних сферах та зміцнення позицій, і вертикальний, що зосереджений на створених умовах для економічного та соціального розвитку сектору. Аналіз країн ЄС показує значні відмінності в розвитку підприємництва, при цій підтримці часто залишається несистемною, особливо щодо мікропідприємств. Показово, що лише 37%

європейців прагнуть до самозайнятості, тоді як у США та Китаї цей показник сягає 51%.

Європейське підприємство, незважаючи на розвинену систему підтримки, стикається з кількома суттєвими викликами. Основними проблемами залишаються недоліки підприємницької освіти молоді, складні з доступом до фінансування та ринків збуту, а також перешкоди при передачі бізнесу.

Щодо останньої статистики, показує, що придбання діючого бізнесу часто є економічно вигіднішим, ніж створення нового. Щороку в ЄС близько 450 000 компаній з понад 2 мільйонами працівників змінюють власників, проте третій період таких транзакцій виявляється невдалою.

В Україні така ситуація: створення чи закриття бізнесу вимагає більше ресурсів, ніж його передача новому власнику. Водночас державні та регіональні пільги дозволяють спростити документообіг та прискорити адміністративні процедури.

Міжнародна практика демонструє структурований підхід до підтримки підприємництва, враховуючи різні етапи розвитку бізнесу та особливості кожної категорії підприємців. Розглянемо три основні категорії підприємців та специфікуємо їх потребу:

1. Початківці у бізнесі Це особи, які мають мотив та потенціал для започаткування власної справи. Особливо увага приділяється певним групам населення: молодим підприємцям, військовослужбовцям у відставці, колишнім державним службовцям та технічним спеціалістам, які втратили роботу внаслідок реструктуризації великих підприємств. Для цієї категорії важлива базова підтримка та допомога в започаткуванні бізнесу.

2. Підприємці на етапі розвитку До цієї групи належать власники цієї ділянки малого бізнесу, включаючи сімейні підприємства. Їхні основні потреби зосереджені навколо масштабування діяльності, модернізації виробництва та

можливої диверсифікації. Ключовим аспектом є підтримка доступу до фінансових ресурсів для реалізації планів розвитку.

3. Стабільний бізнес Представники цієї категорії мають налагоджені бізнес-процеси та позитивну кредитну історію. Їхні потреби включають розширення діяльності, поповнення обігових коштів та вихід на міжнародні ринки. Європейська комісія надає особливого значення підтримці передачі бізнесу в цих категоріях, вважаючи це не менше, ніж розвиток нових стартапів, особливо в контексті мінімізації адміністративних бар'єрів та внесення всіх штрафних санкцій.

Такий диференційований підхід дозволяє створити ефективні механізми підтримки, що враховують специфічні потреби кожної категорії підприємців та сприяють сталому розвитку бізнес-середовища в цілому.

Система державної підтримки малого підприємництва у Західній Європі відпрацьовувалась і моделювалася досить довго (протягом 50-90-х років минулого століття). Було розроблено систему, яка створила фінансову раціональність (для досягнення високих і стабільних результатів), конкурентну нейтральність (незмінність структури імпорتنих та експортних цін при оподаткуванні), мінімально можливу ставку податку та мінімально можливі витрати на збори. Правова основа підтримки малого бізнесу в ЄС: еволюція та ключові принципи. Європейський Союз створив потужну законодавчу базу для підтримки малого підприємництва, яка спирається на два фундаментальні документи: Закон про малий бізнес для Європи (Small Business Act - SBA) від 2008 року та Рамкову програму конкурентоспроможності та інновацій (CIP) від 2007 року.

З 2011 року SBA став центральним правовим інструментом Європейської Комісії у сфері підтримки малого та середнього бізнесу. Цей документ встановлює всеохоплюючу систему розвитку підприємництва в країнах-членах ЄС через низку стратегічних напрямків:

Ключові напрямки підтримки SBA включають:

- створення сприятливого середовища для розвитку підприємництва та започаткування бізнесу;
- досконалення адміністративних процедур та підвищення їх прозорості;
- розширення доступу до державних закупівель та фінансових ресурсів;
- сприяння формування єдиного ринкового простору;
- озвиток інноваційного потенціалу та екологічної відповідальності бізнесу;
- підтримка виходу малих підприємств на міжнародні ринки;
- підвищення ефективності та конкурентоспроможності малого бізнесу.

Впровадження SBA стало поворотним моментом для європейського малого та середнього підприємництва, створивши комплексну систему підтримки, яка охоплює всі ключові аспекти ведення бізнесу – від спрощення адміністративних процедур до сприяння міжнародній експансії.

Впровадження Small Business Act суттєво трансформувало умови діяльності малого та середнього бізнесу в Європейському Союзі, створивши низку важливих переваг та можливостей.

Ключовим досягненням стала гнучкість у виборі системи бухгалтерського обліку, що дозволяє малим підприємствам щорічно заощаджувати близько 6,4 млрд євро. Суттєве скорочення бюрократичного навантаження на 25% з 2012 року забезпечило додаткову економіку розміром 7,6 млрд євро, з потенціалом подальшого заощадження до 30,7 млрд євро за умови схвалення нових ініціатив Єврокомісією.

У сфері оподаткування впроваджено спеціальну схему відстрочення ПДВ для підприємств з оборотом до 2 млн євро, а також електронну звітність, що

дозволяє заощадити до 18 млрд євро. Важливим аспектом стало встановлення регламентованого 30-денного терміну для здійснення платежів, що посилило захист кредиторів.

Значну роль змінює фінансова підтримка через програму мікрокредитування Європейського інвестиційного банку, які передають кредити до 25 тис. євро, а в період 2008-2011 років ця сума сягала 30 тис. євро.

Особливо показовим є досвід Німеччини, де підприємства громадського харчування та готельного бізнесу з річним оборотом до 150 тис. євро звільняються від щомісячної звітності. Діюча з 1978 року програма "Загальна концепція науково-технічної політики" забезпечує підтримку інновацій та досліджень. Система пільгового кредитування пропонує відсоткові ставки 4-5% річних, а програма "Євро-фітнес" сприяє адаптації бізнесу до ринку ЄС. Загалом у Німеччині функціонує понад 200 програм підтримки малого бізнесу, включаючи доступні мікрокредити до 25 тис. євро з терміном погашення до 20 років.

Ірландія демонструє власний підхід до підтримки малого бізнесу, звільняючи від реєстрації як платників ПДВ підприємства з оборотом до 37 500 євро у сфері послуг та до 75 000 євро для постачальників товарів. Така система створює сприятливі умови для розвитку малого підприємництва та стимулює економічне зростання.

У Фінляндії компанії зазвичай зобов'язані звітувати та сплачувати ПДВ щомісяця. Однак, якщо оборот компанії менше 25 000 євро на рік, вона може звітувати та сплачувати ПДВ лише 1 раз протягом календарного року. Якщо оборот від 25 001 до 50 000 євро, то звіт і платіж потрібно подавати щокварталу;

У Литві, відповідно до Директиви Ради 2006/112 / ЄС, платники податків, чий річний обіг менше 155 000 LTL (близько 45 000 євро), звільняються від сплати ПДВ за ставкою 21%. Для підприємств зі штатом менше 10 осіб і річним

доходом не більше 1 млн. LTL (близько 300 000 євро) ставка податку на прибуток знижується до 5%;

В Австрії поріг підвищено з 500 000 євро до 550 000 євро, нижче якого сторони звільняються від надання будь-якої внутрішньодержавної інформації, тобто є аналогом податкової декларації для внутрішньої торгівлі в країнах-членах ЄС [28].

У Великобританії державна підтримка малог та середнього підприємництва розпочалась ще кінця 70-х років минулого століття, коли уряд поставив завдання — надавати більш інтенсивну допомогу цьому сектору економіки та стимулювати його розвиток. Уряд здійснював роботу за чотирма напрямками:

- вдосконалення оподаткування, для підприємств малого бізнесу ставка 27%, при цьому стандартна ставка податку 35%. Разом зі зниженням ставки податку на прибуток малих підприємств зменшено податок на інвестиції в нові сфери малого бізнесу, особливо пов'язані з високим ступенем ризику;

- розробка законодавчих актів і роз'яснення їхніх положень;

- фінансова підтримка. Схема гарантування кредитів малим підприємствам. Малі підприємства з доходом до 5,6 млн фунтів можуть отримати позику 250 тисяч фунтів на строк до 5 років під 2% річних. Щоб отримати кредит, необхідно лише надати бізнес-план та прогноз фінансових показників;

- у Великобританії склалась ціла мережа організацій, які надають консультативні послуги, науковотехнічну інформацію і рекомендації, що стосуються заснування і ведення малого бізнесу. Серед них – Служба малих фірм, місцеві підприємницькі агентства, центри праці, комунальні об'єднання та ініціативні групи.

З інших країн не Європейського союзу є теж яскраві приклади підтримки малого бізнесу.

Японія показала чудовий приклад у розвитку малого підприємництва після завершення американської окупації в 1952 р. країна продемонструвала феноменальне економічне зростання, у основі якого лежав саме розвиток малого бізнесу в країні складає 95%, а частка зайнятого населення на таких підприємствах складає приблизно 75%.

Японії створила надзвичайно комфортне середовище для створення бізнесу, якщо є унікальний та якісний продукт чи послуги, а також ретельно контрольовані початкові витрати, то запуск власної підприємницької діяльності в перший рік японському ринку буде сприятливим. Фінансуванням малого і середнього бізнесу активно займаються кредитні кооперативи.

Малий та середній бізнес відіграє фундаментальну роль у забезпеченні регіональної економіки Японії, у провінційних регіонах країни саме підприємства малого підприємництва домінують у ключових секторах економіки – сфера послуг, роздрібною торгівлі та будівництва, забезпечуючи їх стабільне функціонування та розвиток.

У 2003 році парламент Японії дозволив відкривати власну справу без стартового капіталу, лише з однією єною. За 10 років таким способом в країні були створені 32 тисячі підприємств.

З 1946 року у Японії ухвалили понад 40 законів на підтримку малого бізнесу. «Основний закон про малі і середні підприємства» діє вже понад 50 років і передбачає податкові пільги [4].

У США частка малого та середнього бізнесу складає 99,6 % від загального числа підприємств, з них 75,8 % складають мікропідприємства (до 20 осіб). З 1954 року Адміністрація малого бізнесу (SBA) започаткувала програму кредитування малого та середнього бізнесу для забезпечення виробничих потреб, включаючи поповнення оборотних коштів, придбання обладнання, модернізацію, будівництво, освоєння нових виробництв, впровадження технологій та компенсацію збитків від стихійних лих. Сьогодні SBA функціонує

як впливова державна структура, що підпорядковується Президенту і Конгресу США, та не діє як прямий кредитор, а як посередник, що спрощує процедуру отримання кредитів для підприємців

Адміністрація малого бізнесу (SBA) координує дві ключові програми технологічного розвитку: Small Business Innovation Research (SBIR), що підтримує інноваційні розробки, та Small Business Technology Transfer (STTR), спрямовану на технологічний трансфер для малих підприємств. Додатково SBA стимулює розвиток венчурного фінансування через мережу інвестиційних компаній малого бізнесу (SBIC).

Досвід США та ЄС у підтримці малого бізнесу демонструє системний підхід до рішення кризових явищ та стимулювання економічного розвитку. Показовим прикладом є прийняття в США закону "Про житлове та економічне відродження" (HERA) у 2008 році, який став відповіддю на глобальну фінансову кризу. Цей закон запровадив механізм бюджетного фінансування для погашення іпотечних кредитів малого бізнесу через спеціально створений холдинг, що займався викупом проблемних кредитів [12,19,47].

Для України особливо цінним є досвід Європейського Союзу у створенні ефективної системи підтримки малого підприємництва, особливо в кризових регіонах. Європейська практика демонструє важливість соціального підприємництва (SE) як інструменту модернізації регіональної економіки та каталізатора економічних, політичних, соціальних і технологічних трансформацій.

Одним із ключових механізмів підтримки в ЄС є створення зони вільного підприємництва, дедержавно-комерційні фонди забезпечують пільгове кредитування та надання бізнес-послуг. Враховуючи традиційну залежність малого бізнесу від банківського кредитування, яке часто стає неефективним під час кризи, Європейська Комісія в грудні 2011 року розробила комплексний план покращення доступу до фінансування для малих підприємств. Цей план

передбачає використання венчурних та соціальних фондів, а основними джерелами фінансування виступають Європейський інвестиційний банк та Європейський інвестиційний фонд.

Такий досвід підкреслює необхідність адаптації податкової системи України до міжнародних стандартів для забезпечення відкритості національної економіки та її сталого розвитку. Особливо варто відзначити розробку механізмів підтримки малого бізнесу на ранніх етапах розвитку, коли доступ до фінансування є найбільш проблематичним. Комплексний підхід до державного регулювання малого підприємництва, що включає як фінансові інструменти, так і створення сприятливого бізнес-середовища, може стати ключем до стабілізації регіонального розвитку та економічного зростання в Україні.

Для підтримки SE була запроваджена Програма структурної конкурентоспроможності та інновацій (CIP), прийнята Європейською Комісією у 2007 році. Він спрямований на підтримку інноваційної діяльності, в тому числі екологічних, що забезпечує ширший доступ до фінансових ресурсів та надає послуги з підтримки малого бізнесу у регіонах. Однією з переваг програми CIP є те, що вона може стимулювати широке використання відновлюваних джерел енергії та підвищити енергоефективність виробництва. Щорічно Європейський Союз підтримує понад 200 тис. підприємств. За даними Держкомстату України у 2016 р. основним джерелом внутрішніх інвестицій є власні кошти вітчизняних підприємств 59,2%, а решта – 40,8% – зовнішні джерела (кредити та інші позики – 16,1%, кошти державного бюджету – 6,3% та місцеві бюджети – 3,2%). Наслідком обмеженого доступу до ринку позикового капіталу, відсутності реальних інвесторів може бути втрата позиції малого підприємництва на ринку.

Одним з стратегічних напрямків прискорення розвитку малого бізнесу в Україні може стати використання сучасних технологій, які пройшли апробацію на Заході, зокрема франчайзинг і брендинг.

Франчайзинг є ефективним механізмом розвитку підприємництва, що базується на передачі успішних бізнес-моделей через систему корпоративних угод. При цій франчайзі отримується не тільки право на використання бренду, але й доступ до налагодженої системи виробництва, технологій та інфраструктури. Для франчайзера така модель вигідна через можливість розширення ринку без значних інвестицій, отримуючи дохід у початкових платежах та роялті. Брендінг, у свою чергу, забезпечує пізнаваність та довіру до продукції, що стимулює зростання продажів. Поєднання франчайзингу та брендингу створює оптимальні умови для якісного та кількісного розвитку малого бізнесу через доступ до перевірених бізнес-моделей та сильної ринкової позиції [16].

У табл. 3.5 наведено основні напрями здійснення фінансової державної підтримки суб'єктів мікропідприємництва з урахуванням зарубіжного досвіду.

Таблиця 3.5 Основні напрями здійснення фінансової державної підтримки суб'єктів мікропідприємництва з урахуванням зарубіжного досвіду

Форма державної підтримки	Заходи зі здійснення фінансової державної підтримки	Очікувані результати
Фінансово-кредитна підтримка	Зниження податкових ставок для малого бізнесу	збільшення фінансової стійкості малих підприємств
	Звільнення від ПДВ підприємств з малим оборотом	Зростання частки власного капіталу
	Застосування спеціальних режимів оподаткування для окремих категорій	Розширення та модернізація виробництва
Податкова	Зниження податкових ставок для малого бізнесу	Зменшення податкового тягаря
	Спрощення подання податкової звітності	Економія на адмініструванні податків
	Звільнення від ПДВ підприємств з малим оборотом	Вивільнення додаткових оборотних коштів;
	Застосування спеціальних режимів оподаткування для окремих категорій	Стимулювання розвитку малого підприємництва
Інноваційно-інвестиційна	Цільове фінансування інноваційних проєктів	Розвиток науково-технічного потенціалу
	Субсидування високотехнологічних виробництв	Впровадження нових технологій
	Надання грантів на наукові дослідження та розробки;	Підвищення інноваційної активності

	Державні інвестиції в перспективні галузі	Зростання конкурентоспроможності продукції
--	---	--

Примітка. Узагальнено за даними джерел [4,12,16,19,47].

Успішний досвід розвинених країн світу показує, те що через державні фінансові програми стимулюється розвиток мікропідприємництва. Також разом з тим у розвинених країнах застосовуються і інші механізми, такі як податкові пільги, пільгові кредити та гранти на розвиток іноваційних проєктів. Серед усіх програм успішним є ті, що спрямовані на розвиток технологій. Така політика зарубіжних країн сприяє не лише економічному росту, а й розвитку здорової конкуренції на світових ринках.

Висновки

Здійснивши комплексний аналіз теоретичних та практичних аспектів фінансової державної підтримки суб'єктів мікропідприємництва, можна зробити наступні висновки:

1. Фінансова державна підтримка мікропідприємництва являє собою цілеспрямовану систему заходів економічного, правового та організаційного характеру, які встановлюються державою через спеціально уповноважені органи для забезпечення сталого розвитку мікропідприємств

Така підтримка реалізується через низку взаємопов'язаних компонентів, що формують цілесну систему державного сприяння розвитку мікропідприємництва. Фінансово-кредитна база забезпечує доступ до пільгового кредитування, надання державних гарантій, субсидій та компенсацій. Податкове регулювання формування шляхом впровадження спеціальних режимів оподаткування та надання податкових пільг, що створюють сприятливі умови для розвитку малого бізнесу. Важливим елементом є бюджетне фінансування цільових програм розвитку мікропідприємництва, що забезпечує адресну підтримку пріоритетних напрямків розвитку. Інституційна підтримка реалізується через мережу спеціалізованих фондів та установ, які забезпечують комплексний підхід до розвитку мікропідприємництва.

2. Методичні аспекти надання фінансової державної бази підтримуються на сукупності принципів, методів та механізмів її реалізації. Ключовими принципами є адресність, прозорість, ефективність та цільове використання коштів.

Механізми підтримки реалізуються через податкові важелі (спрощена система оподаткування, податкові пільги, спеціальні режими). Види допомоги класифікуються за кількома кваліфікаційними ознаками: за строком надання (короткострокова, середньострокова, довгострокова), за цілеспрямованістю (на

започаткування бізнесу, розвиток, модернізацію), за суб'єктами (для фізичних осіб-підприємців, малих підприємств, соціального підприємництва).

3. Аналіз джерел формування власних ресурсів освітнього підприємства показав його збитковість через високу конкуренцію та низьку платоспроможність споживачів послуг. У структурі надходжень переважали витрати, які не покривали операційні витрати. Для покращення фінансового стану було вирішено залучити грантове фінансування як додаткові джерела формування власних ресурсів, що дозволить збільшити надходження та підвищити фінансову стійкість підприємства.

4. Механізм грантової підтримки мікропідприємців базується на цільовому безповоротному фінансуванні перспективних бізнес-проектів. Основними елементами цього механізму є процедура відбору заявок за встановленими критеріями, оцінка життєздатності бізнес-планів та контроль за цільовим використанням коштів. На конкурсній основі надаються гранти на започаткування або розширення бізнесу, впровадження інновацій, створення робочих місць. Важливою складовою є моніторинг результативності використання грантових коштів та досягнення явних показників розвитку підприємства.

5. Оцінка ефективності отримання фінансової державної підтримки ФОП Морозюк Я.В. проводилась за кількома та якісними показниками. Завдяки отриманому гранту підприємцю вдалося розширити діяльність за рахунок придбання нового обладнання, що призвело до збільшення обсягу наданих послуг та зростанню доходу. Створено 2 нових робочих місця, що підвищили соціальний ефект від державної підтримки. Цільове використання коштів підтверджується документально, а досягнуті результати досягнуті в бізнес-плані показниками. Позитивна динаміка розвитку бізнесу про високу ефективність наданої державної підтримки.

6. Аналіз зарубіжного досвіду фінансової підтримки державної мікропідприємництва виявив ефективні механізми, які успішно працюють у розвинених країнах. Крім того, в країнах ЄС діє комплексна система підтримки через Small Business Act, яка передбачає пільгове кредитування, спрощення адміністративних процедур та податкові преференції. США демонструє успішний досвід підтримки через спеціалізовані державні програми та гарантування кредитів. Для української практики доцільно впровадити такі ключові елементи: систему мікрокредитування за зниженими ставками, механізми державних гарантій за кредитами, спрощені процедури підтримки та прозору систему моніторингу її ефективності.

Теоретичне та практичне дослідження державної фінансової підтримки мікропідприємництва в Україні виявило значний потенціал для цього сектору підприємницької діяльності в умовах відновлення економіки у час кризової ситуації. Впровадження таких фінансових інструментів як гарантове фінансування, пільгове кредитування та податкові пільги, створює ефективне підґрунтя для розвитку мікропідприємств. Досвіді СПМ «ФОП Морозюк Я.В.» показав на практиці, що дані механізми є дієвими для тих, хто хоче відкрити власну справу, але має брак фінансових ресурсів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. АТ КБ "ПриватБанк". Державна програма "Доступні кредити 5-7-9%" : вебсайт. URL: <https://privatbank.ua/business/5-7-9> (дата звернення: 10.01.2025).
2. Біла О. Г., Чуй І. Р. Фінанси : навч. посіб. Львів: «Магнолія 2006», 2010. 390 с.
3. Бізнес-план СПМ «ФОП Морозюк Я.В».
4. Боклаг В. А., Набока К. О. Досвід Японії щодо взаємодії суспільства, бізнесу і влади під час післявоєнної розбудови країни. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування. С. 143-146.
5. Василик О.Д. Теорія фінансів. Київ : Ніос, 2010. 416 с.
6. Виговська Н.Г., Цисар О.В. Державна фінансова допомога: сутність, критерії ідентифікації, класифікація. Економіка, управління та адміністрування. 2024. 4 (106). С.129–135.
7. Винник Т. М. Фінансово-кредитні інструменти підтримки українського бізнесу в умовах воєнного стану. Трансформація бізнесу для сталого майбутнього: дослідження, цифровізація та інновації: монографія. : ФОП Паляниця В. А, 2024. С. 160-172.
8. Галько Л. Р. Бізнес-планування розвитку компанії: організаційні та методологічні аспекти реалізації. Економіка та суспільство. 2022. Вип. 44 (Жовтень). URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1836>
9. Гевлич Л.Л., Гевлич І. Г. Державна підтримка вітчизного малого бізнесу: стан та перспективи. Економіка та суспільство. 2017. № 11. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/11_ukr/11.pdf
10. ГК "Глобал Консалтинг" : веб-сайт. URL: <https://gc.ua/uk/reestraciya-biznesu> (дата звернення: 19.01.2025).
11. Говорушко Т. А. Концепція фінансового забезпечення малих промислових підприємств. Формування ринкових відносин в Україні. 2010. № 4. С. 100-104.
12. Демченко Р. В., Гнатенко І. А., Хухра О. І. Зарубіжний досвід підтримки державних інноваційних підприємств. Імперативи економічного зростання в контексті реалізації Глобальних цілей сталого розвитку. Київський національний університет технологій та дизайну. 2024. С. 228-230.
13. Державна програма підтримки бізнесу «Доступні кредити 5-7-9%»: у пошуках оптимального дизайну. Укрінформ. 07.03.2024. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3836803-derzavna-programa-pidtrimki-biznesu-dostupni-krediti-579-u-posukah-optimalnogo-dizajnu.html> (дата звернення: 10.12.2024).

14. Деякі питання надання грантів бізнесу : Постанова Кабінету Міністрів України від 21 черв. 2022 р. № 738. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-2022-п> (дата звернення: 10.01.2025).
15. Дія. Мікрогранти на власну справу : вебсайт. URL: <https://diia.gov.ua/services/grant-na-vlasnu-spravu> (дата звернення: 10.01.2025).
16. Єфремова О. Досвід державного регулювання і підтримки розвитку малого підприємництва в країнах-членах Європейського Союзу. Фінанси, облік, банки. 2017. № 1(22). С. 211-221.
17. Зятковська Л. І. Методологічні засади фінансового забезпечення підприємств. Фінанси України. 2012. № 6. С. 148-155.
18. Кміть В. М., Падура А. В. Державна підтримка суб'єктів малого підприємництва. Ужгород : Видавничий дім "Гельветика", 2016. Вип. 7, ч. 2. С. 14-17.
19. Ковтун Т. ю. Зарубіжний досвід підтримки бізнесу в період кризи та глобальних загроз. Інвестиції: практика та досвід. 2022. № 15-16. С. 144-153.
20. Кондращенко П. С., Глухов Д. В. Оцінювання ефективності діяльності підприємства. Проблеми розвитку економіки підприємства: погляд молоді: Матеріали XVII Міжнародної наукової конференції здобувачів вищої освіти (м. Харків, 15 березня 2024 року). Х.: ХНАДУ. 2024. С.175-176.
21. Лічак Д. В. Проблеми визначення поняття «державна підтримка суб'єктів господарювання». Актуальні проблеми держави та права : збірник наукових праць. 2009. Вип. 50. С. 403–411.
22. Мельник Т.Ю. Державна підтримка та стимулювання розвитку бізнесу в Україні під час дій воєнного стану. Економіка, управління та адміністрування. 2022. № 2(100). С. 3–11.
23. Міністерство економіки України. Власна справа: понад 2 тисячі українців отримують мікрогранти на старт або розвиток бізнесу від держави на 536 млн грн. 28.12.2023. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=e66c0081-208b-4985-988b-f3b6d1387c74&title=VlasnaSprava> (дата звернення: 21.01.2025).
24. Овсієнко О. В. Міжнародна підтримка малого бізнесу в Україні. Актуальні питання розвитку світової економіки та міжнародного співробітництва : матеріали міжнар. наук-практ. конф.(м. Харків, 01-28 лютого 2022 р.) Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2022. С. 206-208.
25. Ольшанська О. Механізми підтримки та розвитку малого та середнього підприємництва в Україні. Вісник Дніпровської академії неперервної освіти. Серія: Публічне управління та адміністрування. 2024. 1.1. С. 19-23.
26. Осьмірко І. В. Система фінансового забезпечення інноваційного розвитку: поняття, структура, принципи функціонування. Бізнес-інформ. 2012. № 7. С. 47-49.
27. Оспіщева І.В. Фінанси: навч. посіб. Київ : Знання, 2012. 415 с.

28. Підгаєць С. В., Головай Н. М. Фінансово-кредитні інструменти розвитку малого підприємництва України в сучасних умовах. Фінансові інструменти сталого розвитку держави в умовах системної економічної. 2024. С.128-132.
29. Підплетній В.В. Державна фінансова підтримка розвитку малих підприємств. Економічні науки. 2014. Вип. 27. С. 65-75.
30. Податкова декларація платника єдиного податку підприємця (для першої та другої групи - рік, місяць) за 2022р. СПМ «ФОП Морозюк Я.В».
31. Податкова декларація платника єдиного податку підприємця (для першої та другої групи - рік, місяць) за 2023р. СПМ «ФОП Морозюк Я.В».
32. Податкова декларація платника єдиного податку підприємця (для першої та другої групи - рік, місяць) за 2024р. СПМ «ФОП Морозюк Я.В».
33. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI, с. 292.3 ст. 293. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-2022-%D0%BF> (дата звернення: 10.01.2025).
34. Поповенко Н.С., Ганенко О.В. Державна підтримка розвитку малого бізнесу в Україні. Економіка: реалії часу. 2012. № 1(2). С. 126–132.
35. Потюк Ю. Б. Дефініції масштабування бізнесу в умовах зовнішньоекономічної діяльності. Економіка та суспільство. 2024. (60). URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3639>
36. Прайс освітніх послуг СПМ ФОП «Морозюк Я.В».
37. Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, та Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України: Закон України від 23.02.2023 р. № 2923-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2923-20#Text> (дата звернення: 16.01.2025).
38. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 26.11.2015 р. № 848-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text> (дата звернення: 01.02.2025).
39. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України від 22.03.2012 р. № 4816-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17> (дата звернення: 10.01.2025).
40. Пробоїв О.А. Концептуальні підходи до процесу розробки бізнес-плану розвитку вітчизняних підприємств. Причорноморські економічні студії. 2019. Вип. 39–2. С. 12–16.
41. Пшик Б. І. Державна фінансова підтримка малого підприємництва України в умовах війни як фактор зміцнення його фінансової безпеки. Агросвіт. 2024. № 1. С. 11-21.

42. Рахункова палата України. Доступні кредити 5-7-9%: Рахункова палата дала рекомендації для підвищення ефективності програми. URL: <https://rp.gov.ua/PressCenter/News/?id=2148> (дата звернення: 22.25.2025).
43. Рисін В. В., Монтика Ю. С. Оцінка ефективності державних програм фінансової підтримки бізнесу в Україні. Сталий розвиток економіки. 2025. (4(51)). С. 249-258.
44. Синчак В. п. Податкове регулювання розвитку малого підприємництва в Україні. Університетські наукові записки. 2014. №4(52). С. 257-268.
45. Синчак В. П., Хайдарі А. Р. Особливості оподаткування фізичних осіб підприємців в Україні за спрощеною системою. Збірник праць учасників VIII Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Фінансові інструменти регіонального розвитку» (3 листопада 2022 р.). Житомир : Поліський національний університет, 2022. С. 21-24.
46. Податківець. Бюджет 2024 для ФОП на єдиному податку : веб-сайт. URL: <https://taxer.ua/ru/kb/bydget-2024-dlya-fop> (дата звернення: 10.01.2025).
47. TEXTY.ORG.UA : веб-сайт. URL: <https://texty.org.ua> (дата звернення: 16.01.2025).
48. Торбич Б. В. Національні особливості інвестиційного забезпечення розвитку підприємств у міжнародному контексті. Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. 2024. 42. С. 201-208.
49. Український Фонд Підтримки Підприємництва. URL: <http://ufpp.kiev.ua/> (дата звернення: 22.25.2025).
50. Фінансовий звіт: Рух грошових коштів за 2022р. СПМ «ФОП Морозюк Я.В».
51. Фінансовий звіт: Рух грошових коштів за 2023р. СПМ «ФОП Морозюк Я.В».
52. Фінансовий звіт: Рух грошових коштів за 2024р. СПМ «ФОП Морозюк Я.В».

	Перехідний залишок коштів	0 ₴	0 ₴	27 700	73 598	126 741	187 491	256 229	325 960	404 497	492 281	391 774	495 481	609 893	735 543
	Залишок коштів всього, грн.	300 000 ₴	27 700	73 598	126 741	187 491	256 229	325 960	404 497	492 281	391 774	495 481	609 893	735 543	735 543 ₴

Додаток А